

**ПОНЯТТЯ «БЕЗПЕКА»
В НАУКОВОМУ ТА МІЖКУЛЬТУРНОМУ
ВІТЧИЗНЯНОМУ (УКРАЇНСЬКОМУ)
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ДИСКУРСАХ**

*ЗБІРНИК
Матеріалів Всеукраїнського
соціолінгвістичного семінару*

30 жовтня 2023 року

м. Суми

Редакційна колегія:

Тетяна Ключкова, завідувачка кафедри іноземних мов, доцент
кафедри іноземних мов, доцент, кандидат
педагогічних наук (відповідальний редактор)
Ганна Циганок, доцент кафедри іноземних мов, доцент, кандидат
філологічних наук
Ольга Бересток, старший викладач кафедри іноземних мов
Людмила Байдак, старший викладач кафедри іноземних мов

Мова семінару – українська та англійська

Місце проведення - кафедра іноземних мов Сумського національ-
ного аграрного університету, м.Суми, вул. Герасима
Кодратьєва 160, ауд.301 головного корпусу

Учасники семінару:

Сумський національний аграрний університет (м. Суми)
Сумський державний університет (м. Суми)
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С. Макаренка (м. Суми)
Державний біотехнологічний університет (м. Харків)
Національний фармацевтичний університет (м. Харків)
Львівський національний університет імені Івана Франка (м. Львів)
Ніжинська гімназія №5 (м. Ніжин, Чернігівська обл.)
Буринський міський ліцей №2 імені Ю.М.Лавошника
(м. Буринь, Сумська обл.)
Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної
освіти імені К. Д. Ушинського (м. Чернігів)
Миколаївський національний аграрний університет (м. Миколаїв)
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(м. Київ)
Мережа шкіл англійської мови Green Forest (м. Київ)
Рогізнєнський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів
Яворівської міської ради Львівської області
(м. Яворів, Львівська обл.)
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди (м. Харків)

ЗМІСТ

Маріанна Павлишин

ДЕФІНІЦІЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА» У ВІТЧИЗНЯНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	6
--	---

Вячеслав Курепін

СТАТИ СИЛЬНІШИМ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ, НОВИЙ ПІДХІД ДО ПОНЯТТЯ «БЕЗПЕКА».....	10
--	----

Людмила Коткова

МОВА ЯК ПОТУЖНИЙ ЧИННИК НАШОЇ БЕЗПЕКИ (НА МАТЕРІАЛІ «СКРИПНИКІВКИ» СЕРГІЯ ЖАДАНА)	15
--	----

Тетяна Шевчун

БЕЗПЕЧНЕ УКРАЇНСЬКОМОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	18
---	----

Вікторія Акмен, Світлана Сорокіна, Кристина Кошелева

СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ У НАПРЯМКУ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОБОЛОНОК ДЛЯ КОВБАСНИХ ВИРОБІВ	20
--	----

Ірина Левченко

СУМІСНІСТЬ ЛЮДЕЙ І ПРОФПІДБІР З ТОЧКИ ЗОРУ ЇХ ХРОНОТИПУ	25
--	----

Тетяна Фоменко

INFORMATION SECURITY AND SAFE MEDIA USE.....	27
--	----

Юлія Лущик

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ І ПІДТРИМКА БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНСЬКИХ ЗВО	29
--	----

Марина Білоцерковець

КОНЦЕПТИ БЕЗПЕКА / SAFETY / SECURITY ТА ЇХ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ.....	36
--	----

Тетяна Кириченко

THE IMPACT OF A SAFE LEARNING ENVIRONMENT ON STUDENTS' LEARNING OUTCOMES	44
---	----

Василь Білокопитов

ЗОВНІШНЄ ТА ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА БЕЗЧЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА....	46
---	----

Людмила Байдак

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ 48

Ольга Бересток

MAIN CONSTITUENTS OF PSYCHOLOGICAL ASPECT OF SAFE
EDUCATIONAL ENVIRONMENT 52

Юрій Казанцев

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ.
МОЖЛИВОСТІ І БЕЗПЕКА 54

Вікторія Токмань

НОВИЙ ПІДХІД ДО БЕЗПЕКИ. УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ: ЧИ СТАНЕ
БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ МЕЙНСТРИМОМ? 59

Наталія Марченко

CULTURAL DIMENSIONS OF SECURITY: SHAPING PERCEPTIONS
AND POLICIES IN UKRAINE AND EUROPE 61

Олена Кречотень

ДИДАКТИЗАЦІЯ ІНШОМОВНОГО БЕЗПЕКОВОГО ДИСКУРСУ В
ОСВІТНІЙ СФЕРІ 64

Людмила Корнієнко

КОНЦЕПТ «БЕЗПЕКА» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ 67

Оксана Березняк

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ "SICHERHEIT" (БЕЗПЕКА) НА ПРИКЛАДІ
ВИКОРИСТАННЯ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У ПОЛІТИЧНОМУ
МЕДІА-ДИСКУРСІ НІМЕЧЧИНИ 73

Оксана Литвинко

СУТНІСТЬ КОНЦЕПТУ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 77

Юлія Щербина

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У
СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ 79

Тетяна Рідель

HOW TO ENSURE A SAFE, COLLABORATIVE AND RESPECTFUL
ONLINE LEARNING ENVIRONMENT 82

Ольга Тамаркіна

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СТУДЕНТІВ ЗВО УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ 87

Олексій Курінний

ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОЇ
ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 89

Ганна Циганок, Тетяна Клочкова

ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ КОНЦЕПТУ БЕЗПЕКА..... 91

Аліна Волкова, Ольга Овакімян

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ФАРМАЦЕВТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ
ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ 94

Маріанна Павлишин,
доцент кафедри менеджменту
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ДЕФІНІЦІЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА» У ВІТЧИЗНЯНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Дефініція «продовольча безпека» (англ. «food security») в умовах розвитку воєнної економіки з'являється практично на кожному інформаційному сайті. Цей термін постійно вживають працівники телебачення, радіо і зв'язку на різних каналах засобів масової інформації як у світі, так і в Україні. Все це свідчить про надзвичайну важливість питання продовольчого забезпечення населення планети. Особливу актуальність продовольча безпека набула в умовах активної фази ведення бойових дій на території України від 24.02.2022 року до сьогоднішнього дня.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретичної суті категорії «продовольча безпека» [1]. У цій публікації нами зосереджено увагу на аналізі трактування самого поняття «продовольча безпека», яке ведеться у вітчизняному науковому дискурсі. Для цього нами проаналізовано дослідження вітчизняних науковців та останні публікації, присвячені питанню продовольчого забезпечення. Встановлено, що продовольча безпека є міжнародною проблемою, що має вплив на всі сектори воєнної економіки держави.

У табл.1 представлено результати аналізу трактування дефініції «продовольча безпека», яка утворилася об'єднанням термінів «безпека» та «продовольство». Словник української мови дає визначення поняття **«безпéка» як стану**, коли кому-небудь чому-небудь ніщо не загрожує, а **«продовóльство» охоплює істівні припаси, продукти харчування, харчі** [2, с. 172].

Таблиця 1

<i>Інституція / автор</i>	<i>Трактування дефініції</i>	<i>№ джерела</i>
1	2	3
Продовольча та сільсько-господарська організація ООН (ФАО)	Чітко функціонуюча система, яка забезпечує всі прошарки населення продовольством за прийнятими фізіологічними нормами за рахунок власного виробництва та необхідного рівня імпорту тих продуктів, для виробництва яких відсутні внутрішні умови.	[3, с. 151]

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України	Захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.	Стаття 2 [4]
Про основи продовольчої безпеки України: Проект Закону (не прийнято)	Здатність держави задовольняти потреби населення в харчуванні на рівні не нижче медичних обґрунтованих норм гарантована наявністю відповідних ресурсів, потенціалом внутрішнього виробництва, незалежно від внутрішніх і зовнішніх умов (погроз) спроможність забезпечити сприятливу демографічну динаміку, збереження генофонду нації, сталість розвитку, інтеграцію країни у світовий економічний простір, суверенітет і незалежність.	[5]
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Наказ №1277	Стан виробництва продуктів харчування в країні, що здатний повною мірою забезпечити потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної якості за умови його збалансованості та доступності для кожного члена суспільства.	[6]
Енциклопедія сучасної України / Лайко П.О.	Наявність у країні такого обсягу, асортименту та якості виробництва продуктів харчування, за яких відсутні небезпека для життя населення й залежність благополуччя держави від зовнішніх джерел їх надходження.	[7]
Матеріали з Вікіпедії	Це захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається в гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.	[8]
Центр досліджень продовольства та землекористування KSE / Нейтер Р., Богонос М.	Комплексне поняття, яке зазвичай складається з трьох елементів: наявності продовольства, доступу до нього та використання.	[9]
Миколаївський національний аграрний університет / Бабич М.М.	Зазначено рівні підходів до тлумачення терміну «продовольча безпека»: а) стану системи, б) рівня доступу, в) механізму забезпечення, г) поділ на рівні ієрархії.	[10]

Університет економіки та права «Крок» / Румик І.І.	Забезпечення відповідними ресурсами та економічним потенціалом здатності держави гарантувати незалежність від зовнішніх і внутрішніх загроз потреби населення в продовольстві в обсягах, якості та асортименті, які відповідають науково обґрунтованим стандартам і нормам.	[11, С.467]
Саблук П.Т., Білоус О.Г., Власов В.І.	Це доступність, можливість, сталість і використання продовольства, які багато в чому залежать не тільки від зростання виробництва аграрної продукції, а й від торговельної політики, розвитку торговельних зв'язків на ринках аграрної продукції	[12]
Тернавська І. Б.	Це безперешкодний процес забезпечення всіх верств населення високоякісними продуктами харчування згідно з медичними науково обґрунтованими нормами з урахуванням сформованого платоспроможного попиту й доступних цін, що характеризує рівень та якість життя населення і є умовою створення атмосфери стабільності й підвищення суспільного добробуту	[13, С.47]

Джерело: складено автором на основі [2-13]

З даних табл.1 ми бачимо, що до сих пір немає ні в правовому полі, ні в енциклопедіях, ні в наукових публікаціях однозначного трактування дефініції «продовольча безпека». У міжкультурному дискурсі виділяється те, що всі наведені визначення мають спільну ознаку: стабільне забезпечення населення продовольством та її гарантування державою.

Отримані теоретичні та практичні результати наукових досліджень стали підставою для формулювання наступних висновків:

1. Внаслідок узагальнення законодавчих норм та наукового бачення немає єдиного визначення дефініції «продовольча безпека». Усі існуючі трактування терміну не дають можливість сформулювати чітких критеріїв гарантування продовольчого забезпечення громадян держави, яка знаходиться в умовах військового стану.
2. При аналізі змісту дефініції «продовольча безпека» у науковому дискурсі доцільно виділити наступне. Багато вітчизняних науковців зосереджують увагу на подібних елементах у формулюванні цієї категорії. Ми поділяємо погляд дослідників у тому, що продовольча безпека в умовах військового стану України мусить бути орієнтована на власні агроекономічні потужності, державну підтримку розвитку аграрного сектору, максимальне скорочення частки імпорту продовольства з інших країн.

3. У дефініції «продовольча безпека» розумним буде включення категорій безпечності та якості продуктів. Високоякісна сировина й безпечні продукти зможуть гарантувати людині харчову цінність й високі споживні властивості на рівні науково обґрунтованих медичних норм. Тому, наявність такого продовольства у достатній кількості стануть гарантами відсутності голоду громадян держави, яка знаходиться в умовах військового стану.
4. При аналізі трактування суті «продовольчої безпеки» ми бачимо суттєві відмінності між поглядами вітчизняних науковців й бізнесу. Наприклад, продовольча безпека одними авторами визначається як стан системи, а іншими – як процес. Немає однаковості й у визначенні засобів досягнення продовольчої безпеки державою. Не всі науковці схиляються до необхідності врахувати рівень продовольчої безпеки.
5. Усі існуючі терміни не дають можливість сформулювати чітких критеріїв гарантування продовольчого забезпечення громадян держави, яка знаходиться в умовах військового стану. На наш погляд, дефініція «продовольча безпека», як важлива складова економічної безпеки держави, потребує обов'язкового уточнення її змісту в умовах розвитку воєнної економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Павлишин М.Л. Аналіз факторів впливу на продовольчу безпеку України в умовах військового стану (2023). *Формування ринкової економіки в Україні*. Вип.49.
2. *Словник української мови*: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 7. С. 172. *Електронний словник української мови* УКРЛІТ.ORG. URL: <http://ukrlit.org/slovyky>
3. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. The State of Food Security and Nutrition in the World (2022). Repurposing food and agricultural policies to make healthy diets more affordable. Rome, FAO. P.232.
4. *Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України»* від 26.06.2004 р. №1877-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
5. *Проект Закону України «Про основи продовольчої безпеки України»* від 08.04.2011 р. №8370 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI00A?an=3>
6. *Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України*: від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
7. Лайко П.О. Продовольча безпека/ *Енциклопедія сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18765>

8. *Продовольча безпека*: матеріал з Вікіпедії URL: <https://uk.wikipedia.org>
9. *Нейтер Р, Богонос М.* Огляд продовольчої безпеки та політики в Україні. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/05/Food-security-and-policy-in-Ukraine_ukr.versiya-1.pdf
10. Бабич М.М. Продовольча безпека України: теорія, методологія, практика: дисертація... д-ра екон. наук: 08.00.03. Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв, 2019. 515с. (рукопис) URL: https://www.mnau.edu.ua/files/spec_vchen_rad/d_38_806_01/dis_babych.pdf
11. Румик І.І. Продовольча безпека в умовах компліментарності національної економіки: дисертація... д-ра екон. наук: 08.00.03. Університет економіки та права «Крок». Київ, 2020. 567 с (рукопис)
12. Саблук П. Т., Білоус О. Г., Власов В. І. Продовольча безпека України. Економіка АПК. 2009. № 10. С. 3-7.
13. Тернавська І. Б. Дефініція категорії продовольча безпека та її еволюція. *Економіка та держава*. 2015. № 7. С.44-48. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2015/12.pdf.

Вячеслав Курепін,

*доцент кафедри методики професійного навчання
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

СТАТИ СИЛЬНІШИМ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ, НОВИЙ ПІДХІД ДО ПОНЯТТЯ «БЕЗПЕКА»

У сучасному світі безпечного середовища в апріорі не існує. Кожний етап свого розвитку світ перебудовується, щось зникає, щось виникає, щось проявляє себе, щось ухоче на другий план. Учорашній погляд зазнає змін і не є актуальним, новий - набирає обертів, переходячи від дуже вузького до широкого розуміння.

Такий перехід має поняття «безпека» - умови, при яких зовнішні фактори і внутрішні чинники будь якої системи не перевищують показники при яких негативні процеси не можуть набрати обертів та вивести таку систему з рівноваги [2, с. 57], а наявні на етапах перетворення потреби, знання та уявлення дозволяють стримувати головні показники якості й рівні безпеки.

Поняття «безпека», у широкому сенсі слова, може застосовуватися стосовно багатьох явищ, але традиційно воно має два основних значення: перше - свобода від ризику і небезпеки; друге - свобода від сумнівів, переживань і страху. Потреби людини в

безпеці є найнеобхіднішою умовою її існування в соціумі. Ця базова людська потреба визначається як одна з найвищих соціальних цінностей (стаття № 3 Конституції України). Такі цінності визнані, як найвищими, це бачення суспільства у якому людина відчуває себе захищеною, це обов'язкова передумова існування й подальшого розвитку людства [3, с. 98].

У сенс «безпека», поруч з поняттям безпека спільноти, вкладається таке поняття, як «особиста безпека» – певною мірою, це узагальнений показник реалізації людиною прав та свобод, гарантованості від небезпек, який повинен забезпечити відсутність загроз життєво важливим інтересам людини (життя, здоров'я, добробуту). Зауважимо, доки людина почуває себе безпечно, вона в змозі належним чином дбати про потреби вищого порядку – безпека соціуму в якому вона перебуває.

Концепція «безпеки» повинна бути простою: індивідум не може себе почувати у безпеці (якщо він створив її для себе), коли поруч з ним є небезпечний соціум, соціум не може себе почувати у безпеці (якщо він створив таку небезпеку взагалі), коли в ньому є хіть один індивід, який почуває себе в небезпеці.

Соціум, це складна система у який є взаємовідносини, у відповідності до наявних на етапах розвитку потреб. Вони формуються на різних рівнях: від особистої безпеки, безпеки життя в конкретній спільноті та направленні на гуманістичний розвиток суспільства . По суті, це означає відсутність війн та інших загроз життю і здоров'ю людини, низький рівень злочинності (аксіома безпеки життєдіяльності – абсолютної безпеки досягти неможливо) тощо. Але звертаючи увагу на аксіому висловлюємо свою думку – у сучасному світі безпечного середовища немає, поруч з людиною завжди є небезпека, від якої потрібно захиститися.

Наскільки безпечним є середовище людини можна уявити тоді, коли складові безпеки розкласти на різні компоненти [1, с. 13]. І тільки їхня сукупність, у нашому розумінні, визначить чи є безпечно середовище в якому перебуває сама людина.

В міжнародній практиці (практика ООН) давно існує ствердження поділити безпеку на такі складові: політична, економічна, персональна, продовольча, охорона здоров'я, безпека спільноти та навколишнього середовища (зауважимо, що кожний

соціум може мати свій розподіл складових безпеки). При таких складових у центрі поняття безпеки стає не держава (в минулому була думка, що через державну безпеку можна гарантувати безпеку індивіда), а людина.

Але в мінливих умовах сьогодення (війна в Україні) ця піраміда перевертається. З'являється, усе більше факторів, за допомогою яких можна стверджувати: треба починати з безпеки людини, треба будувати державну політику навколо цього, тоді життєдіяльність суспільства стане більш передбачуваним і інтегрованим. При таких умов поступово зростає суспільний опір як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам.

Ми проаналізували дослідження вітчизняних та закордонних науковців щодо поняття про безпеку мешканців південних та східних областей України. Що думають громадяни прифронтових областей та зон безпосередніх бойових зіткнень й зон ракетно-бомбових ударів про небезпеку? Яке ключове значення вона має для тих, хто знаходиться в таких жахливих умовах війни.

Ми припускали, та частина населення яка прямо або опосередковано страждає від наслідків збройного конфлікту буде схильна до вузького погляду на безпеку (особиста безпека). Власне саме громадяни, які потрапили у небезпеку воєнного характеру будуть дбати про себе та вузького кола рідних та знайомих.

Поряд війна і зрозуміти поведінку людей можна. Втім, дослідження показали зовсім інші результати. Громадяни у більшості схильні уявляти собі безпеку якраз-таки у широкому сенсі, тобто, саме як безпеку людини [4, с. 33]. На їхню думку повинно бути набір безпекових умов, обставин і можливостей, які будуть впливати на різні сфери суспільного життя в мінливих умовах воєнного стану та повноцінно функціонувати і створювати комфортні умови в таких невідповідних обставинах і створювати відчуття захищеності.

Компоненти, які будуть забезпечувати поняття «безпека» для мешканців регіонів, де переважають бойові дії, будуть наступними: безпека пересувань по території де вони мешкають, присутність й наявність належної роботи правоохоронних органів, свобода політичних та громадянських поглядів, фізична та фінансова безпекова підтримка, безпека в сфері охорони здоров'я тощо.

Можна було б подумати, людина, перебуваючи у без посереднього сусідстві з територією воєнного конфлікту (знаходиться на території воєнних дій) розуміє безпеку, як єдиний пазл з різних сфер його життя. В таких умовах вона може винятково тимчасово не зосереджуватися на питаннях завершення війни та встановлення правопорядку.

Умови в яких опинилися громадяни України, формують у них соціальний запит на безпеку та очікування безпеки від держави. Загострюються відчуття невідповідності між реальністю та бажаним відчувати себе у безпеці. Умови війни створили для громадян південних та східних областей України відчуття режиму проїдання. Коли обмінь чи немає коштів на базові потреби, коли виникає думка про потрібність коштів взагалі (вони зароблені та їх вистачає), коли виникає постійний страх за щось екстраординарне.

Стає зрозуміло, чому на рівні подібних логічних зв'язків між різними проявами безпеки виникає нове поняття про безпечне середовище існування людини [5, с. 82]. Нові соціальні стандарти комфортного життя в таких умовах сьогодення, в яких опинилися громадяни України підштовхують до нових ключових понять безпеки.

Українське суспільство має специфічну ситуацію з подальшим розвитком принципу безпеки. В українських реаліях є два ключових фактори:

- перший – воєнний конфлікт, він вже має статус затяжного - впливає на більшість вимірів безпеки не тільки на загальнонаціональному рівні, але і в особистому житті;
- другий – реформи, які здійснюються та будуть ще тривати.

Припустимо, з одного боку, система правоохоронних органів, судів, охорони здоров'я працюють ефективно та передбачуване. З іншого боку, система економічних взаємовідносин, ще не реформована або треба час на її завершення. Відчуття захищеності громадян в таких мінливих умовах у відповідній сфері не буде безпековим, а умови захищеності треба відновлювати або підіймати на належний рівень.

Такий погляд може вказувати на негативні позначення щодо перспектив безпеки людини в українських реаліях сьогодення часу. Але треба бути оптимістами, ми маємо шанс по завершенню

реформ в Україні набути комфорт і відчуття захищеності у громадян, це найважливіші цінності соціального буття людей.

Реформаторський процес в Україні має активних учасників, це не тільки держава та її інституції. Безпосередньо впливають на життєдіяльність громадян України інші учасники реформування - міжнародні донори, які реалізують програми розвитку в межах України; вітчизняні неурядові організації, які приймають участь у реформах; органи місцевого самоврядування тощо. У багатьох процесах життєдіяльності людини безпосередньо на місцях органи місцевого самоврядування, в умовах децентралізації і нових можливостей, мають певні якісні важелі щодо безпеки.

Отже, оскільки в апріорі, не існує абсолютної безпеки для всіх обставин та умов, в яких існує людина, поняття «безпека» можна віднести к відносній, але найактуальнішою проблем людини є проблеми безпеки життєдіяльності. Людини треба захищати її життєво важливі інтереси, Зробити це можливо при нерозривності процесу функціонування та розвитку як людини, так і суспільства в просторі та в часі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дідняк А. В. Моделі оцінки ризику об'єктів господарювання: відмови і наслідки // Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни : матеріали 35-ї студентської науково-теоретичної конференції. 22-24 березня 2023 р м. Миколаїв, Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 12-16. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13816>.
2. Іваненко В. С. Деякі методи оцінки професійних ризиків // Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Біла Церква, 26 жовтня 2022 р. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2022. С. 55-59. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12472>.
3. Іваненко В. С., Курепін В. М. Управління професійними ризиками на вітчизняних підприємствах // Проблеми та перспективи розвитку охорони праці : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів, м. Львів, 12 травня 2022 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. С. 97-99. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11713>.
4. Курепін В. М., Іваненко В. С. Сутність відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки // День Землі - Earth Day [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 31-33. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7042>.

5. Піндера М. Екологічна безпека територій у зоні бойових дій // Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукр. інтер.-конф. здоб.вищ.освіти і мол.учених, 5-6 жовтня 2022 р., м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 81-83. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11861>.

Людмила Коткова,
*доцент кафедри філологічних дисциплін
та методики їх викладання
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського
м. Ніжин, Україна*

МОВА ЯК ПОТУЖНИЙ ЧИННИК НАШОЇ БЕЗПЕКИ (НА МАТЕРІАЛІ «СКРИПНИКІВКИ» СЕРГІЯ ЖАДАНА)

Для Сергія Жадана, народженого на Луганщині, питання української мови завжди було в полі зору. За освітою кандидат філологічних наук (захищав дисертацію з теми «Філософсько-естетичні погляди Михайля Семенка»), за діяльністю – письменник і фронтмен гуртів «Жадан і Собаки» та «Лінія Маннергейма», за громадською позицією – активіст Євромайдану й волонтер із 2014 року.

Сергій Жадан завжди майстерно використовував у своїй творчості лексеми семантичного поля **мова**: «Пишуть знаками, серед яких ми живемо. Але знаки змінюються, як і кожен з нас. Змінюється все. Змінюється почерк. Змінюється письмо – в ньому все більше присутній минулий час» [1, с. 79], «Одна мова, одні слова – і для пристрасті, і для статистики» [3, с. 15] тощо, а в збірці «Скрипниківка» мова стала її маркером, оскільки в ній – вірші, здебільшого написані в час повномасштабної війни «мовою зламу епох, мовою часів великого переходу, гіркого завмирання поміж життям та смертю» [2, с. 136]. Сам автор констатує в післяслові «50 і 1»: «Ця збірка заповідалася як історія про мову – про її можливості й безпорадність, про означений нею периметр, про те, що це саме вона сигналізує про зміни й злами, які ось-ось стануться, це саме вона втручається в твоє письмо, залишаючи по собі головне – свідчення «зміщення, переходу і втрати» [2, с. 136].

Мова для автора – не лише засіб спілкування, вона є ідентифікатором нації, мовою роду, пам'яттю, «що потребує уваги й укорінення. Потрібно просто віднайти початок цієї нитки й піти за нею. Вона має вивести на світло» [2, с. 137]. Чому асоціація з ниткою, за якою є продовження? Саме від 24 лютого 2024 року митець відчуває «глибоку пекучу лінію», яка ставить на павзу його творчість, оскільки для нього, як і для всіх українців, час став маркуватися на «до» і «після». І саме «мова виявилася достатньо сильною, аби перечекати мовчанку» [2, с. 138], адже «ми озвучені нашою мовою, як небеса птаством, ми виховані нею, <...> ми нею названі й пояснені [2, с. 139]. «До» і «після» можна зшити ниткою мови, голосу, рідного слова. Саме мова дає можливість бути сильними, дозволяє самовідновлюватися, лікуватися, варто лише наповнювати свій простір українським. Звідси й назва збірки – «Скрипниківка», яка хоча й виходить «поза академічні межі українського правопису», усе ж тонко акцентує увагу на важливих аспектах мови, зокрема на здатності повертатися, самовідтворюватися, чинити опір.

Сергій Жадан апелює до харківського правопису, до тієї «скрипниківки» 1928 року, яку знищили 33-го року, назвавши національно-буржуазною. Радянська влада намагалася знищити Україну як націю тоді, вона це робить і нині (лише прізвища організаторів змінені). Та мова завжди була і є маркером ідентичності, свідченням стійкості нації, тому нагадування всім читачам про трагічні сторінки нашої історії – це красномовне завдання автора збірки. Промовисті підтексти можемо читати поміж рядками:

Наша мова – тиха, звичайна.
Залежність від дихання і піднебіння.
Неповернення. Нетерпіння [2, с. 14].

Єдине правило – закорінюватись
і пробиватись [2, с. 18].

Акцентує увагу читача митець і на трагічній сторінці в нашій літературі, згадуючи долі письменників – жертв терору, розстріляних та фізично знищених у концтаборах:

Відчуття, ніби щороку,
посеред листопаду,

ліс обступає поетів –
ліс розстрільних команд,
ліс смертників, що зберігають у кишенях
літери, наче крихти вчорашнього хліба [2, с. 86].

Сергій Жадан через парадигму сучасних подій наповнює тематичний простір збірки й асоціативним рядом з минулого нашої країни, згадуючи, як масово зросійщували українські міста (на жаль, тільки зараз деякі українці почали усвідомлювати, що тодішня влада «залишала» українським лише село, насаджуючи таким способом нам меншовартість):

Сезонна травма літератури, яку вибивали
з міст, як найбільшу загрозу.
Виловлювали письменників із редакцій,
ніби форель із потоків,
лишаючи серед плеса
кола сирітства й невіговореності [2, с. 86].

Тут особлива деталізація в зображенні трагічності двох епох:

Обступає ліс поетів, що стоять із легенями,
випаленими газом великої війни [2, с. 86].

Завершує автор збірку оптимістичним змістовим наповненням, апелює до емоцій читача, розраховує на його причетність до змін у суспільній свідомості: «Мова – як дотик руки» [2, с. 128], «Мова – наче обрив. <...> Пам'ять – мовби рядок, <...> де ти – розділовий знак, чия присутність, однак, робить усе нероздільним [2, с. 129], акцентуючи увагу на мові як потужному чиннику нашої безпеки.

Залишатися вірним своєму народові, не зраджувати рідної мови, плекати українське слово, дбати про культурну спадщину України – це гасла, які ми маємо взяти за основу, щоб забезпечити відродження й зміцнення нашої нації. І голос неповторного Сергія Жадана нині має особливе значення, виняткове звучання й додає впевненості в перемогу. Як би вороги не ламали горду українську душу – мова не дозволяє зневіритися, оскільки вона має дивовижну силу – голос предків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жадан С. Антена : поезії. Чернівці : Меридіан Черновіц, 2018. 304 с.
2. Жадан С. Скрипниківка. Чернівці : Видавець Померанцев Святослав, 2023. 144 с.
3. Жадан С. Список кораблів. Чернівці : Меридіан Черновіц, 2020. 160 с.

Тетяна Шевчун,
заступник директора,
учитель зарубіжної літератури Ніжинська гімназія № 5
м. Ніжин, Україна

БЕЗПЕЧНЕ УКРАЇНСЬКОМОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті 7 Закону України «Про освіту» зазначено, що «мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова». Важливим у цьому питанні став і Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який набув чинності 16 липня 2019 року. У пункті 14 статті 9 читаємо: «Володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані <...> педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови) [1].

Усе ж, як виявилось, цього не зовсім достатньо для забезпечення українськомовного середовища в закладах освіти. Тож було розроблено й уведено в дію низку інших важливих документів для реалізації поставленої мети, зокрема листи Міністерства освіти й науки України від 01.02.2018 № 1/9-74 «Лист щодо застосування української мови в освітній галузі» та від 17.09.2019 № 1/9-581 «Про застосування державної мови в освітньому процесі», у яких акцентовано увагу на необхідності використовувати державну мову під час освітнього процесу (проведення занять, спілкування між педагогами та іншим персоналом закладу освіти, послуговування навчальними матеріалами, виготовленими українською мовою, популяризація державної мови в учнівському, студентському та педагогічному осередках).

Важливим у мовному питанні є затверджений 2020 року *Професійний стандарт* за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», у якому прописана *загальна* компетентність 04 як «здатність виявляти повагу та цінувати українську

національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження». Серед професійних компетентностей учителя варто виокремити мовно-комунікативну, зокрема «здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою» [2, с. 8]. У професійному стандарті через стислий опис зазначеної вище компетентності впливає, що педагог будь-якої категорії (спеціаліст, спеціаліст I, II і вищої категорій) й спеціальності зобов'язаний у закладі освіти вільно спілкуватися «державною мовою на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію та систему понять» [2, с. 8].

Ще одним важливим кроком в освітній мовній практиці стала сертифікація. Із 2023 року запроваджено добровільне проходження *сертифікації* для вчителів української мови, які забезпечують реалізацію нового Державного стандарту на першому циклі базової загальної середньої освіти, у якій належне місце відведено саме мовно-комунікативній компетентності педагогів. Так, експерти Державної служби якості освіти України мають оцінити мовно-комунікативну діяльність учителя та розвиток мовно-комунікативних умінь та навичок в учнів. Серед показників критеріїв оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації, зокрема вчителів української мови та літератури, є:

- уміння вчителя вільно володіти державною мовою, комунікативними ознаками культури мовлення;
- залучення учнів до активної комунікативної діяльності;
- виховання шанобливого ставлення до української мови як державної, національних і культурних цінностей українського народу;
- формування в учнів потреби в читанні рідною мовою;
- турбота про захист українського мовного середовища, виховання в учнів українськомовної стійкості;
- організація заходів національно-патріотичного спрямування;
- самоідентифікація вчителя як споживача українськомовного культурного продукту [3].

Вагомих змін щодо українськомовного змістового компоненту зазнали й модельні навчальні програми для 5–9 класів Нової української школи.

Як бачимо, Україна активно дбає про безпечне українськомовне середовище для всіх учасників освітнього процесу. І провідне місце в цьому процесі належить саме вчителям.

ЛІТЕРАТУРА:

1. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19?fbclid=IwAR0bJoaqawYs6yC-XQ_fWhRCrEUmr0RBRTNBRuqDBaV5Ij8AbTu451gZBQqE#Text
2. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736 від 23.12.2020 р. С. 8.
3. <https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-86/>

Вікторія Акмен,

*доцент кафедри торгівлі,
готельно-ресторанної та митної справи,*

Світлана Сорокіна,

*доцент кафедри торгівлі,
готельно-ресторанної та митної справи,*

Кристина Кошелева,

*магістр, спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Державний біотехнологічний університет
М. Харків, Україна*

СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ У НАПРЯМКУ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОБОЛОНОК ДЛЯ КОВБАСНИХ ВИРОБІВ

Основними інгредієнтами ковбаси традиційно є частини туш тварин, які мають високу харчову та біологічну цінність. Їх використання є раціональним рішенням, щоб урізноманітнити асортимент м'ясних продуктів та зберегти їх якість на більш тривалий термін. Згодом виробники ковбас виявили, що можна використати широкий спектр сировинних інгредієнтів. Сьогодні під час виробництва ковбаси використовується безліч компонентів. При цьому технологічні прийоми дозволяють вводити до рецептури ковбасних виробів шматки із з'єднувальною тканиною, субпродукти, кісткове борошно і навіть кров. Далі, шляхом подрібнення і гомогенізації, додавання приправ і смакових добавок, доводять їх органолептичні характеристики до споживчого рівня і, помістивши в оболонку, отримують смачний продукт, що

користується попитом [3]. Однак високе споживання червоного м'яса та м'ясних продуктів було пов'язане з виникненням хронічних захворювань через ліпідний профіль тваринного жиру та сполук, що додаються до рецептури під час обробки, включаючи NaCl, нітрит та фосфат [2]. Тому, фахівці м'ясної промисловості та профільні вчені докладають багато зусиль для розробки ковбас та м'ясних продуктів із введенням функціональних інгредієнтів для запобігання ризику захворювань та покращення стану здоров'я, використовуючи численні інновації від каштанової муки до пробіотичного штаму *Lactobacillus plantarum* [2].

При цьому ковбасні оболонки залишаються невід'ємною частиною виробництва ковбаси. При обговоренні питання, з чого виробляють ковбаси фахівці, зазвичай, мають на увазі м'ясну начинку, ковбасну приправу та м'ясну оболонку. Тобто ковбаса стає саме цим продуктом після начинення у оболонку. Ковбасні оболонки відіграють важливу функціональну роль у формуванні якості готового продукту, а також впливають на забезпечення смаку, рівномірності обробки, однорідної текстури кінцевого продукту тощо. Тобто поряд з удосконаленням якості ковбасних виробів актуальною проблемою є аналіз впливу оболонки на якість готового виробу та його збереження, а відповідно пошук нових складових для розробки і правильного обґрунтування підбору типів оболонки. Тому метою роботи є дослідження сучасних типів оболонок для ковбасних виробів, що володіють важливими фізичними властивостями – високими бар'єрними характеристиками, механічною міцністю і мінімальним впливом на сприйняття смаку споживачем.

Оболонки відіграють важливу функціональну роль у виробництві ковбас, починаючи з начинки та закінчуючи вживанням продукту споживачем. Вибір правильної оболонки має вирішальне значення, оскільки він впливає на цілісність, розмір і форму ковбаси, одночасно перетворюючи м'яке, текуче тісто з сирого м'яса на бажаний батон ковбаси, визначеної форми. Двома найважливішими фізичними властивостями оболонок є їх бар'єрні властивості та механічна міцність; обидва сильно впливають на сприйняття споживачем смаку та смаку [3].

Тип оболонки зазвичай визначається традиціями регіону, а також залежить від технології обробки, інгредієнтів і розміру

ковбасних виробів. Більшість ковбасних оболонок є натуральними, колагеновими або волокнистими, мають широкий спектр розмірів та застосувань, залежно від типу ковбаси. Промислова революція призвела до розвитку нових процесів виробництва ковбас, але важливість та доцільність використання натуральних оболонок залишається незмінною.

У міру того, як м'ясна промисловість продовжувала розвиватися, ковбаси ставали все популярнішими, а свинячі оболонки стали важливим товаром. Через відносно високу ціну на натуральні оболонки та їх обмежену доступність, фахівці м'ясної промисловості та виробники ковбасних оболонок поставили перед вченим завдання щодо пошуку нових рішень та розробці альтернативних видів оболонки. Це призвело до появи у 1960-х роках перших штучних ковбасних оболонки, що були виготовлені із регенованого колагену. У цей час ковбаси набули великої міжнародної популярності. Практично в кожній країні розроблялися національні унікальні рецептури ковбаси у натуральній чи штучній оболонці. Злиття технологічних розробок виготовлення ковбас із досягненнями у виробництві штучних оболонки започаткувало те, що можна назвати сучасною епохою ковбас. Поступово було розроблено та запропоновано низку оброблених оболонки з органічних матеріалів, що включали оболонки з целюлози, альгінату, колагену та комбінації обох, які ще отримали назву «гібридні оболонки». Це спричинило появу сучасних постачальників оболонки та сприяло розвитку їх промислового виготовлення та продажу.

Сьогодні використовуються багато типів ковбасних оболонки, у тому числі: натуральні, штучні колагенові, целюлозні та полімерні, а також коекстудовані оболонки з колагенових, альгінатних або альгінатно-колагенових гібридних оболонки [1].

Важливими властивостями, що мають значення при виборі оболонки виробниками м'ясної промисловості, є поєднання різних симбіотичних факторів між ковбасним фаршем і оболонкою. Також серед основних властивостей, що формують функціональні можливості ковбасних оболонки є здатність до формотворення, технологічна здатність надати виробу необхідний колір, смак, консистенцію, здатність захистити продукт протягом всього ланцюга товаропросування від виробника до споживача та

придатність до нанесення чіткої маркувальної інформації, що тривка до стирання. Саме ці чоти властивості і особливості ковбасних оболонок визначають якісні характеристики і органо-лептичну привабливість готового продукту.

Достатньо широке розповсюдження набули різновиди колагенових оболонок, які при промисловому виробництві складаються як з волокнистого, так і з розчиненого матеріалу, який витягується зі шкір, кісток та сполучної тканини [4].

Сьогодні доступні виробникам гібридні оболонки, які виготовлені з колагену та альгінату. Такі оболонки вимагають вирівнювання колагенових волокон, що досягається шляхом екструзії з протилежним обертанням. Також проводили випробування з використанням полісахариду – карагінан, як добавки, до колагену та/або альгінату, як складової, що може забезпечити стабільність кінцевої оболонки. Також розроблені комбіновані оболонки з використанням хитозану і колагену [5].

Аналіз показав, що значний вплив на використання видів оболонок у світовій ковбасній промисловості мала пандемія Covid-19. Так, якщо у 2008 натуральна оболонка продовжувала займати 70% ринку, то у 2021 році її використання знизилось до 51%, причому штучна колагенова оболонка почала набирати більшу частку світового ринку. Однак цей спад на натуральні оболонки був обумовлений не якісними перевагами, а об'єктивними умовами сучасності : нестачею робочої сили та дорожчанням натуральної кишки.

Отримали популярність напівсинтетичні оболонки типу «ФІБРОСМОК» і «НАНОСМОК». Дослідниками при проведенні порівняльних тестувань оболонок типу «ФІБРОСМОК» і «НАНОСМОК» встановлено, що вони мають істотно ширший температурний діапазон використання у порівнянні з натуральними та білковими оболонками, вищу стійкість до пошкоджень від закріплювальних кліпс. Також характеризуються стійкою витривалістю до технологічної обробки ковбаси копченням та більшою прохідною швидкістю, при здійсненні операції по наповненню фаршем. Їх еластичність також порівняно ідентична еластичності натуральних білкових і віскозно-армованих оболонок. Обидві оболонки стійкі не тільки до високої температури копчення, але і до

дії коптільної речовини [1].

Таким чином, незважаючи на досягнуті результати у розробці штучних та напівнатуральних оболонки, натуральні ковбасні оболонки не втрачають позицій на ринку. При цьому значний успіх було досягнуто у виготовленні модифікованих колагенових оболонки, де вчені продовжують роботу щодо пошуку сировинних матеріалів для отримання модифікованого колагену та інгредієнтів, що мають стати модулюючим фактором підвищення міцності і щільності, поряд з покращенням показників еластичності оболонки та їх бар'єрних властивостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тригубко А. С., Лебедєв О. В. Порівняльна характеристика напівсинтетичних ковбасних оболонки. С. 272–278. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5529/1/studentresearchjournal160-47.pdf>.
2. Effect of probiotic *Lactiplantibacillus plantarum* and chestnut flour (*Castanea sativa* mill) on microbiological and physicochemical characteristics of dry-cured sausages during storage. *Meat Science*. Vol. 184, February, 2022. <https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2021.108691>.
3. Marchello M., Garden-Robinson J. The art and practice of sausage making. *North Dakota State University*. Fargo, North Dakota, 2017. pp. 1-12. URL : <https://www.ndsu.edu/agriculture/sites/default/files/2022-10/fn176.pdf> (дата звернення : 20.09.2023)
4. Suurs, Patricia & Brand, Henry & Have, Robin & Daamen, Willeke & Barbut, Shai. (2023). Evaluation of cattle skin collagen for producing co-extrusion sausage casing. *Food Hydrocolloids*. Vol. 10. 2023. <https://doi.org/10.1016/j.foodhyd.2023.108595>.
5. Ustunol Z., Huber K. C., Embuscado M. E. (Eds.). Edible films and coatings for food applications. *Edible Films and Coatings for Meat and poultry*. Springer. New York, 2009. pp. 245-268.

Ірина Левченко,

к.с.-г.н., доцент кафедри

Технологія виробництва і переробки

продукції тваринництва та кінології

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

СУМІСНІСТЬ ЛЮДЕЙ І ПРОФПІДБІР З ТОЧКИ ЗОРУ ЇХ ХРОНОТИПУ

Можливості організму людини згідно його функціонального направлення відрізняються в часі. Добова періодичність розумової і фізичної діяльності має властивість зазнавати ритмічних коливань: висока активна дія змінюється на низьку, сон змінюється на пильнування. Згідно таких ритмів періодичної повторюваності людський організм забезпечив свою життєдіяльність періодичним виснаженням та відновленням на всіх рівнях життєвого циклу. Це дає можливість забезпечувати динамічну рівновагу внутрішнього середовища із зовнішнім оточуючим.

Добовий ритм працездатності у людей не однаковий. Він визначає хронотип людини. Люди, у яких різні хронотипові показники, мають відмінність у фізичній і психологічній сферах, мають різний характер і темперамент, та різну реакцію на подразники в осередку життєдіяльності.

Елементом підтримки згідно належного хронотипу ритму працездатності і відпочинку на сьогодні стає важливим питанням щодо збереження здоров'я, попередження нещасних випадків, і забезпечення нормального рівня фізичної та розумової активності. При розлагодженні ритму сон-пильнування спостерігається велика кількість тяжких захворювань. І саме в подальшому для уникнення таких небезпек і організації належної працездатності і режиму відпочинку, а також для встановлення належного рівня сумісності окремо взятих людей і профвідбору, необхідно проводити опитування та тестування, використовуючи різні методики, для визначення хронотипу людини і її адаптаційних можливостей.

Студенти 1 курсу СНАУ факультету агротехнологій та природокористування використовуючи наявність методик провели дослідження. В основу було включено вивчення загальних відомостей щодо біологічних ритмів і їх впливу на самопочуття і працездатність.

Проаналізували можливість захворювань з неузгодженістю добових БР та їх профілактику. Студенти визначали свій хронотип та узагальнювали дані, які отримували в групі, досліджували індивідуальний цикл сон-пильнування та встановлювали свою властивість щодо адаптації за тривалістю індивідуальної хвилини. Також студенти проаналізували результати і мали можливість визначитись у використанні отриманих даних у плануванні власних режимів праці і відпочинку.

Для визначення хронотипу ми мали можливість користуватися найбільш відомими опитувальниками Хорна-Естберга і Торсвелля-Окерстедта, а також опитувальник О.Путілова для оцінки різниці між людьми за характером добової мінливості рівня пильнування.

Результативність досліджень показала, що із 45 студентів, що приймали участь у тестуванні 72% згідно хронотипу належали до групи «Голуб»(проміжний тип). 12% мали хронотип типової «сови» і 16% «типовий жайворонок». Дослідження індивідуального циклу «сон-пильнування» мали наступний результат: «Жайворонок після сну»-тобто ранковий тип склав 22%, «Сова після сну»- 18%. Це абсолютно ранковий і абсолютно вечірній тип, і на нього припадає незначна кількість студентів. Решта 60% припадає на «Сова перед сном», «Жайворонок перед сном» – що абсолютно підтверджують денний тип працездатності. Визначаючи здатність до адаптації за тривалістю індивідуальної хвилини ми отримали також гарні результати, а саме оцінка здатності до адаптації у студентів за ознакою «Висока» склала 60%, «Середня»- 34 і «Низька»- 6%. Це задовільні результати, що вказують на заключення наших досліджень, а саме, студенти мають високі адаптаційні спроможності організму пристосовуватися згідно своїх біоритмічних властивостей до різних умов праці в залежності з їх вибором.

Тетяна Фоменко

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
Суми, Україна*

INFORMATION SECURITY AND SAFE MEDIA USE

Modern digital technologies provide extraordinary opportunities for saturating the media space with information products of any form and type. However, it also has its negative consequences, which can lead to a threat both to an individual and to society as a whole. Currently, such phenomena as fakes, propaganda with a negative connotation, etc., are common. The main ways of disseminating false information are social networks; fake accounts of famous people, television and radio broadcasting channels; personal messages or in groups such as Viber, WhatsApp, Telegram, and other messengers.

In the conditions of intensive development of the media space, when information flows are growing in a changing social environment, the information security of young people, particularly students, as a social group that is most vulnerable to the risks of the information society, is relevant.

Do students have sufficient awareness of the importance of information security? How do they face these risks and threats in an era when the Internet is at hand all the time and available to all age groups?

When consuming information that circulates in the media space, young people practically do not have the opportunity to verify an extremely large number of sources of information for reliability, relevance and reliability. This actualizes the issue of social and psychological comfort of the individual in the information environment and determines the importance of studying the value of the concept of information security in the minds of information consumers who constantly collect, accumulate and use it.

There are a lot of options for defining the concept «information security» in the scientific literature. The associative field of the concept «information security» makes it possible to distinguish various thematic groups, in particular: the sphere of personal information protection; the sphere of mass media / social networks; the field of technology; the sphere of state information security; social sphere; psychological security; sphere of copyright protection [1].

Information security is a state of protection of the information environment of society, which ensures its formation, use and development in the interests of citizens, organizations, and the state. The information environment is understood as the sphere of activity of subjects related to the creation, processing and consumption of information. Information security is the current state of protection of the object against information threats, which is determined by the level of damage that can be caused to the existence, functioning or activity of the object in the event of the realization of these threats due to: use of incomplete, untimely and unreliable information; implementation of negative information influence; illegal use of information technologies; unauthorized distribution and use of information, violation of its integrity, confidentiality and availability.

Speaking about the concept «information security», most researchers associate it with several operational processes, in particular: collection, storage, processing, transmission. The main tasks of information security are: ensuring the availability of information; ensuring the integrity of information; ensuring confidentiality of information; ensuring the reliability of information; ensuring the legal significance of information presented in the form of an electronic document; ensuring untraceability of user actions. Determining the content of information security skills, scientists divide them into three groups: functional, communicative and critical thinking skills. The functional skills include: securely store and access data; archive and reserve documents; determine the nature of information security threats in the computer system; understand and determine copyrights when uploading one's own documents to the Internet; register on sites that require personal identification. The content of communication skills includes: the ability to evaluate and choose between electronic means of communication (e-mail, messenger, social networks, forums, blogs, wikis, etc.) and traditional means of communication, digital means of communication always raise the issue of openness of information; the ability to effectively use the possibilities of telecommunications to achieve personal or professional goals.

The main mechanism for countering false, distorted, unverified information is increasing the media literacy of young people, which allows to protect against disinformation influences and help maintain

information security. Media literacy includes components such as critical thinking, media orientation, media consumption, and media design. Four key critical thinking skills are identified that allow students to assess problematic situations regarding their information security, anticipate unexpected situations and avoid catastrophic mistakes, namely: the ability to apply knowledge and understand the progress of the task; the ability to analyze alternative information and judgments; the ability to synthesize various sources of information; the ability to evaluate information regarding its relevance and safety. The formation of critical thinking skills ensures safe and responsible use of networks for free access, creation of information and exchange of information and knowledge in all linguistic, cultural and social groups.

The development of abilities and skills in the field of conscious media consumption, knowledge of rules of critical and effective selection, use of media information will contribute to the preservation of mental health and adequate personal development of a young person [2].

REFERENCES:

1. *Rosinska O.* Asotsiatyvne pole kontseptu «informatsiina bezpeka» u dyskursi media-psykholohichnoi osvity studentiv-zhurnalistiv [The associative field of the concept of «information security» in the discourse of media psychological education of the journalism students]. Communications and communicative technologies. 2020. Vyp. 20. pp. 73-79. DOI:10.15421/292011 [in Ukrainian]
2. *Spasibov D. V., Klimushyn P. S., Kolesnik T. P.* Kultura media-spozhyvannia yak zasib zabezpechennia media-bezpeky ta osoblyvosti rozvytku media-osvity [The culture of media consumption as a means of ensuring media security and the peculiarities of the development of media education]. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia. 2019. Vyp. 1 (64). pp. 133-141. [in Ukrainian]

Юлія Лущик,
доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ І ПІДТРИМКА БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНСЬКИХ ЗВО

В умовах військового стану освітній процес в Україні зазнає суттєвих трансформацій, обумовлених загрозами не тільки для фізичного існування його учасників, але й посиленням психологічного тиску на особистість, впливом на розумові й психічні стани,

збільшенням маніпуляцій свідомістю через різноманітні медіа. Таким чином важко уявити заходи із підтримки безпечного освітнього середовища без розвитку знань і навичок з медіаграмотності.

Мета нашої доповіді – осмислення ролі медіаграмотності для раціональної підтримки безпечного освітнього середовища ЗВО в кризових умовах військової агресії, адже у світі, де панує інформація, яка надходить з різних джерел здобувачі вищої освіти повинні мати можливість ретельно оцінювати її та всебічно перевіряти, дізнаватися те, чому можна довіряти, знати про фейкові новини та способи захистити себе від небезпечних маніпуляцій. З цієї причини їм потрібно знати про медіаграмотність [1]. Наразі поглиблення знань і удосконалення навичок з медіаграмотності з використанням нових форм і засобів навчання є надзвичайно актуальними і здатні, на нашу думку, зробити значний внесок в організацію безпечного освітнього середовища, оскільки медіаграмотність сприяє критичному мисленню, обізнаності та здатності аналізувати інформацію, відповідальному використанню медіа ресурсів у різноманітних сферах життя.

Провідними підходами для висвітлення означеної проблеми є теоретико-методологічний аналіз й узагальнення педагогічного досвіду. У доповіді у стислій формі висвітлюються ключові аспекти медіаграмотності та її місце у підтримці безпечного освітнього середовища на прикладі успішного впровадження медіаграмотності в Сумському національному аграрному університеті.

Медіаграмотність – це складний концепт, але не зважаючи на різноманітність підходів і визначень, у сучасному суспільстві існує консенсус щодо його ключових аспектів. Зазвичай медіаграмотність описується як набір знань і умінь, який сприяє критичній взаємодії людини з повідомленнями, створеними медіа. За влучним висловлюванням Хобс і Ёнсен, «медіаграмотність – це активне дослідження й критичне осмислення повідомлень, які ми отримуємо і створюємо» [3]. У європейському дискурсі закріпилося розуміння медіаграмотності як «загального поняття, що включає в себе всі технічні, когнітивні, соціальні, громадянські, етичні та творчі здібності, які дозволяють громадянину отримувати доступ до інформації та медіа та ефективно використовувати їх, а також

безпечно та відповідально створювати та ділитися медіаконтентом через різні платформи» [2].

Разом з тим провідні науковці наголошують, що враховуючи особливості сучасного медійного й цифрового інформаційного простору, мета навчання медіаграмотності – зробити видимими складнощі й тонкощі в медіа, які виходять за рамки письмового чи усного слова. Ця мета є більшою, ніж предметна область чи навчальний план, і має наслідки, які можуть бути глибоко особистими для людей» [4]. Вітчизняні дослідники розглядають медіаграмотність як результат медіаосвіти, як медіакомпетенцію, «яка полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві» [5, с. 10].

Загалом медіаграмотність передбачає здатність розрізняти джерела інформації, розпізнавати медійні маніпуляції, критично аналізувати інформацію та уміння відбивати інформаційні атаки. Таким чином, медіаграмотність прийнято розуміти як процес або набір навичок, заснованих на критичному мисленні та розвитку медіакомпетентності особистості. Ця здатність стає ключовою в умовах війни, коли інформаційні потоки можуть бути використані для маніпуляцій, впливу, свідомого нанесення шкоди як всередині так і за межами освітнього середовища.

Враховуючи все вищезазначене, доречно говорити, що медіаграмотність є одним із ключових компонентів, який має значущий вплив на безпеку освітнього середовища особливо в реаліях гібридної війни, коли інформаційна боротьба стає не менш важливою, ніж збройна. Медіаграмотність розглядається як інтегральна складова підтримки безпеки освітнього середовища через взаємозв'язок і прояви в різних контекстах. Ці контексти тісно переплетені, вони настільки глибоко проникають один в одного, що не можливо провести межі, які б їх відокремлювали. Отже висвітлено деякі аспекти сприятливого впливу медіаграмотності для підтримки безпечного освітнього середовища ЗВО, спираючись на досвід і спостереження під час викладання дисципліни «Основні практики медіаграмотності ЄС для формування критичного мис-

лення студентів у контексті навчання іноземної мови», тренінгової діяльності при проведенні сесій міжкультурних тренінгів «Представлення різноманітності: подолання стереотипів» та «Літньої школи «Інформація: правда та фейки в медіапросторах України та ЄС», які успішно реалізуються в Сумському національному аграрному університеті, не зважаючи на виклики військового стану.

Підвищення рівня обізнаності, розпізнавання дезінформації, зменшення вразливості до медійних маніпуляцій. В умовах військового протистояння дезінформація стає дієвим знаряддям впливу на громадян. За таких обставин медіаграмотність надає учасникам освітнього процесу здатність відділяти надійну інформацію, що має наукове та об'єктивне підґрунтя, від недостовірної, яка поширюється для досягнення певних цілей. Завдяки навичкам критичного аналізу, вони здатні розрізняти фейкові новини, маніпулятивні заголовки, аудіо, фото чи відеозображення та спростувати дезінформацію. Навички медіаграмотності допомагають виявляти медійні маніпуляції та спроби впливу на погляди й переконання як окремої особи, так і намагання маніпулювати громадською думкою через ЗМІ та соціальні мережі для досягнення політичних чи військових цілей. Здатність відрізняти об'єктивну інформацію від піару, пропаганди чи інших спроб впливу заради досягнення певних цілей надає і студентам і педагогам інструменти для самостійного обґрунтованого вибору достовірних джерел. Усі перелічені навички дозволяють медіаграмотним громадянам не тільки уникати, але й запобігати поширенню неправдивої, шкідливої інформації та реагувати на кризові ситуації свідомо й об'єктивно, відстояти свою позицію й забезпечити безпеку всупереч намаганням маніпуляторів, що загалом виступає запорукою інтелектуальної безпеки в освітньому середовищі та за його межами.

Розвиток критичного мислення, аналітичних навичок і об'єктивного світосприйняття. Завдяки опануванню медіаграмотності учасники освітнього процесу навчаються ставити запитання до інформації, перевіряти її на відповідність дійсності, відрізняти об'єктивну інформацію від суб'єктивних думок, оцінок чи політичних перекручувань, аналізувати її структуру та джерела. Як наслідок, така обізнаність робить їх менш

схильними до віри в маніпулятивну інформацію та сприяє формуванню навичок критичного мислення. Крім того, це допомагає уникати розповсюдження недостовірної інформації, яка може спричинити негативні наслідки для безпеки як в освітньому середовищі, так і за його межами.

Медіаграмотність і психологічна безпека в освітньому середовищі тісно взаємопов'язані. Психологічна безпека необхідна для освітньої спільноти, оскільки вона впливає на фізичне та психічне здоров'я учасників навчального процесу, їхню здатність до навчання та соціальну інтеграцію. Медіаграмотність є важливим інструментом у забезпеченні такої безпеки в сучасному світі, де медіа впливають на наше сприйняття світу, ставлення до подій і людей, нашу поведінку та реакції на події. Медіаграмотність допомагає людям бути більш обізнаними щодо локальних, національних і глобальних подій, а також розуміти їхні наслідки. Це може сприяти зменшенню психологічної невпевненості та страху, оскільки люди краще розуміють середовище, в якому вони живуть, оточення, явні і приховані мотиви і зв'язки в них. Здатність раціонально аналізувати інформацію на теренах медіапростору і критично мислити допомагає зберегти психологічну стійкість в умовах війни, уникнути розповсюдження недостовірної інформації, яка може призвести до поширення страху й паніки, або до інших шкідливих наслідків для безпеки освітнього середовища, негативно позначитися на психічному здоров'ї учасників освітнього процесу.

Посилення взаємодії та діалогу в освітньому середовищі. Вивчення різноманітних медіа повідомлень (як текстових, графічних, аудіовізуальних та ін.) при опануванні медіаграмотності вчить розрізняти об'єктивну журналістику від матеріалів, які поширюють ненависть, мову ворожнечі, заохочують або виправдовують дискримінацію чи сексизм. Це важливо в кризових умовах, коли медіа можуть бути використані для розпалювання агресії на національному, етнічному, гендерному ґрунті тощо. Медіаграмотні особи здатні критично оцінювати інформацію, що стосується інших культур, етнічних чи гендерних груп, політичних переконань та запобігають загостренню конфліктів в освітньому середовищі. Медіаобізнаність сприяє розвитку міжособистісних навичок, покращенню комунікації серед учасників навчального процесу,

подоланню конфліктів та розв'язуванню суперечок через діалог та раціональне обговорення. Це безперечно служить підтримці конструктивного, толерантного, а відповідно комфортного й безпечного освітнього середовища. Крім того, люди, які розуміють, як функціонує медіа інформаційний простір, можуть спільно боротися з негативними явищами та спільно працювати над збереженням психологічної безпеки в освітньому середовищі.

Підвищення обізнаності про права та свободи, сприяння інформованому й активному громадянству. Медіаграмотність також включає в себе розуміння прав та свобод людини у широкому полі функціонування й використання медіа, споживання й творення медіапродуктів. Це, з одного боку, допомагає захищати освітнє співтовариство від академічної недоброчесності й плагіату, а з іншого, від цензури та порушень прав на інформаційну свободу.

Медіаграмотність також спонукає студентів та педагогів до діяльного ініціативного громадянського ставлення та участі у формуванні суспільного дискурсу. Це створює відчуття відповідальності за інформаційний простір та зміцнює стійкість освітнього середовища до зовнішніх впливів. Разом з тим, медіаграмотність надає учасникам освітнього середовища засоби для активної реакції на медійні маніпуляції, дезінформацію, розповсюдження мови ворожнечі, дискримінацію чи прояви сексизму. Ідеться про започаткування й провадження спільними зусиллями просвітницьких кампаній для різновікових груп, виявлення та припинення розповсюдження недостовірного й шкідливого контенту, можливість сприяти об'єктивним дискусіям як в освітньому середовищі, так і за його межами. Більше того, медіаграмотні люди стають більш інформованими громадянами, які можуть впливати на політичні процеси та приймати обґрунтовані рішення. Це підвищує безпеку як безпосередньо самого освітнього середовища, так і суспільства загалом, оскільки громадяни, які розуміють медійний ландшафт, менше схильні піддаватися маніпуляціям політичних сил або інших гравців.

Очевидно, що навіть цей стислий і неповний перелік контекстів, у яких проявляється взаємозв'язок між розвитком медіаграмотності та ефективним функціонуванням освітнього середовища в умовах гібридної війни, демонструє її значущість для

підтримки його безпеки. Вона допомагає усім, залученим в освітній процес розрізняти критично важливу інформацію, протистояти маніпулятивним впливам, стимулює критичне мислення й толерантне ставлення, сприяє розвитку довіри й побудові співпраці між учасниками освітнього процесу, психологічній стійкості в кризових ситуаціях страху і невизначеності. Крім того, зазначені прояви сприятливого впливу медіаграмотності на підтримку безпеки освітнього середовища виходять далеко за його межі, проникаючи в різноманітні сфери життєдіяльності як окремої особистості, так і українського соціуму в цілому. Відповідно інтеграція заходів з медіаграмотності та ініціатив із створення безпечного освітнього середовища у вищій освіті є важливим кроком для забезпечення стійкості й безпеки, як окремої особистості, так і всього суспільства в умовах необхідності протидії військовим та інформаційним загрозам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bilotserkovets M., Lushchik Yu., Fomenko T. & Klochkova T., Encouraging Students' Critical Thinking Skills in the Midst of Information Wars. Tréma [Online]. 60. 2023. URL: <http://journals.openedition.org/trema/8565> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/trema.8565>
2. Council conclusions on media literacy in an ever-changing world. 2020. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0609\(04\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0609(04)&from=EN).
3. Herbst, J., Aslund, A., & Kramer, D. J. Global strategy 2022: Thwarting Kremlin aggression today for constructive relations tomorrow. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/atlantic-council-strategy-paper-series/thwarting-kremlin-aggression-today-for-constructive-relations-tomorrow/>
4. Hobbs R. & Jensen A. The Past, Present, and Future of Media Literacy Education. The Journal of Media Literacy Education. 2009. 1 (1). DOI 10.23860/jmle-1-1-1.
5. Mehta, R., & Guzmán, L. D. Fake or Visual Trickery? Understanding the Quantitative Visual Rhetoric in the News. *Journal of Media Literacy Education*, 2018. 10(2), 104-122. <https://doi.org/10.23860/JMLE-2018-10-2-6>.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.

Марина Білоцерковець,
доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

КОНЦЕПТИ БЕЗПЕКА / SAFETY / SECURITY ТА ЇХ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Термін «безпека» почали вживати ще в XII столітті. Він означав спокійний стан духу людини, котра вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки. Поняття безпеки особистості з'явилося в міжнародному політичному і соціальному лексиконі лише наприкінці XX ст. [2]. Раніше існував одномірний погляд на природу безпеки та на можливі шляхи її забезпечення. Однак сьогодні спостерігається зрушення в розумінні сутності концепту «безпека» – від національної безпеки з її акцентом на військовому захисті держави до ширшого підходу до безпеки, що враховує необхідність забезпечення безпеки громадян, які проживають у державі. Наразі, як бачимо, у світі змінилися види подій, які тепер вважають загрозою безпеці [4]. Міркування безпеки стали поширюватися не тільки на конфлікти всередині держав, але й між державами. Повномасштабне вторгнення росії в Україну, яке сталося 24 лютого 2022 року, похитнуло безпекову ситуацію в Європі та в усьому світі. Цю війну вже названо найбільшим з часів Другої світової війни збройним конфліктом у Європі. Терористична та військова загроза з боку росії та союзних їй держав поширилася по всьому світу та спалахнула напруженням навколо Тайваню, погрозами ядерних ударів зі сторони КНДР та Росії, агресивними діями Ірану в регіоні тощо.

Серед основних питань, які розглядаються науковцями, знаходяться цивілізаційні протиріччя людської спільноти, пов'язані як з пошуком вирішення глобальних проблем свого існування, так і з потенційним перетворенням сучасного суспільства в суспільство ризику або в суспільство, що створює і відтворює небезпечне середовище проживання.

У зв'язку з цим виникла необхідність нової рефлексії щодо сучасних лінгво-соціальних і лінгво-культурних процесів в дискурсі безпеки, а саме, розглянути концепти «*safety/ security/ безпека*» та їх психолінгвістичної репрезентації в англійській та українській

мовних картинах світу, адже відображення дійсності в мовній свідомості відбувається саме на рівні концептів.

У цьому зв'язку важливо окреслити сутність феномену «концепт». Сучасні науковці визначають поняття «концепт» як:

- системне узагальнене духовне відображення об'єктивної дійсності, ідеальну психоментальну структуру, що утворюється у свідомості людини шляхом аналітичної переробки емпіричних даних [8];
- як глобальну ментальну одиницю, що становить собою квант структурованого знання, за допомогою якого відбувається невербальне мислення людини [5];
- концентроване уявлення про деякі явища в процесі людського мислення, що об'єднує зміст досвіду і знань, результати процесу пізнання світу [9];
- змістовну одиницю колективної свідомості, адже розвиток та трансформація культурних і світоглядних парадигм в історії людства віддзеркалюється не лише у результатах людської діяльності, а й втілюється тією чи іншою мірою у системі концептів носіїв певної етнічної мови [11].

Концепт – це семантичне утворення високого ступеня абстракції, яке належить національній узагальненій мовній свідомості і становить, в ідеалі, високу ціннісну значущість для мовного колективу на тому чи іншому етапі його розвитку. Концепт є розпорошеним в мовних знаках, які його об'єктивізують. Щоб відновити структуру концепту, треба дослідити весь мовний корпус, в якому репрезентований концепт (лексичні одиниці, фразеологію, пареміологічний фонд тощо) включно з системою стійких порівнянь, які закарбували образи та еталони, що властиві певній мові [11].

Психолінгвістика відображає процес особистісного сприйняття крізь призму рідної мови з урахуванням її аксіологічних орієнтацій і, як наслідок, сприйняття відмінностей між різними культурами та менталітетами, зумовлених відмінностями мов. Дослідження впливу мови окремого етносу на його світогляд і духовний розвиток було започатковано науковими працями В. фон Гумбольдта, Ф. де Соссюра, Е. Сепіра, Р. Якобсона, О. Потебні, Г. Дюше та інші, які стверджували, що природу мовних явищ слід шукати в людській

психіці. Таким чином, різні мови по-різному впливають на світогляд своїх носіїв не через те, як певна мова сприяє розвитку мислення носіїв, а радше через те, що вона зазвичай змушує їх думати. Людська мова визначає не лише пізнавальну сферу її носіїв, а й аксіологічну, оскільки слово, крім свого основного, предметно-логічного значення, має додаткове, емоційне значення, яке тісно пов'язане із суб'єктивно-оцінною характеристикою слова.

Матеріалом дослідження репрезентації означених концептів в англійській мові стали наступні словники: Cambridge International Dictionary of English, The MacMillan English Dictionary, The American Heritage Dictionary of the English Language, Longman Dictionary of Contemporary English. Вони пропонують різні трактування концептів-лексем «*safety/ security*» (безпека, захист), а також однокореневих їм лексем, виділяючи загальні для зазначених дефініцій значення і незалежні трактування, властиві тільки одній аналізованої одиниці. Аналіз наведених словникових дефініцій показує, що всі розглянуті словники виділяють деякі загальні значення лексем «*security/ safety*», але пріоритетними вважають різні їх значення.

Основні значення лексеми «*security*», що зазначені в кожному з розглянутих словників і становлять базовий набір сем аналізованої одиниці. Security, таким чином, об'єднує такі значення: 1) *safety, freedom, protection from attack, harm, or damage* (захист від різного виду погроз, ризику, збитків і аналогічних дій); 2) *things, actions done to keep people, places, or things safe, not damaged, bad things happening, assuring safety* (комплекс вжитих заходів для забезпечення належного рівня захисту); 3) *a feeling of confidence and safety, or a situation in which you can feel confident and safe* (психологічний захист, відчуття впевненості); 4) *the group of people responsible for protecting a building; guards, the department of a company or organization* (група людей, які здійснюють вищезгадані заходи надання безпеки); 5) *(finance) property or goods that you promise to give to someone if you can not pay what you owe them* (сфера фінансів і банківської галузі: застава, фінансовий заставний механізм); 6) *a financial investment such as a bond or share, or the related certificate showing who owns it* (цінні папери). Варто відзначити, що аналізована одиниця реалізується через такі словникові дефініції,

як safety, protection against danger, risk, threat, fear; freedom; safe, secure [10, 12, 13, 14].

Предметна область концепту-лексми «*safety*» включає: 1) a state, a situation when or a place where you are safe and not in danger or at risk (стан і ситуація відсутності небезпеки, що знаходиться в безпеці); 2) harmful / not harmful, a safe way of behaving or using something or designed to make something safer (що відноситься до сфери безпеки, що не завдає шкоди, безпечний); 3) a device designed, safety equipment to prevent accidents, injury or damage (пристрій щодо надання безпеки). Також словники пропонують певні значення даної лексеми, які побічно включені в загальне ядро значень і відносяться головним чином до спорту, а також до сфери зброї.

До загального обсягу значень дефініцій, що нами досліджуються, включаються і значення однокореневих їм лексем. Так, сфера значень лексеми «*security*» доповнюють дієслово і прикметник «*secure*». Основними значеннями дієслівної одиниці *secure* є наступні: 1) to get or achieve something important (досягти чогонебудь, забезпечити результат, домогтися отримання чогонебудь); 2) safe from harm, to make something safe from being attacked, harmed, or lost; protect (забезпечити безпеку, захист, зробити безпечним); 3) to make firm or tight; fasten, tie firmly (міцно зафіксувати, закріпити); 4) to guarantee payment of (a loan, for example) (забезпечити виплати, повернення грошових коштів). Крім того, дана лексема має унікальні значення, що зазначаються лише в деяких словниках, а саме: to protect or ensure the privacy or secrecy of (a telephone line, for example); to capture or confine (забезпечити приватність або секретність (наприклад, телефонної лінії)). Прикметник *secure* реалізує в словниках такі значення, як: 1) safe, protected from attack, harm, or damage (безпечний, захищений від нападу, загрози); 2) confident, not doubting or being worried, free from fear, anxiety, or doubt (психологічний аспект – відчуття безпеки, безпечний, впевнений); 3) fastened firmly, in a safe way (надійно закріплений); 4) a secure area, locked or guarded, that people can not get in or out or steal anything (безпечне місце); 5) investments or companies which are secure are not likely to lose money (фінансова сфера, надійний, що не має ризику). Дана лексема реалізує і унікальні значення, що зазначаються в різних словниках в

поодиноких випадках: archaic: careless or overconfident (застаріле: легковажний, самовпевнений), reliable (надійний) [10, 12, 13, 14].

Домінуючий в сучасній українській науці підхід, згідно з великим тлумачним словником сучасної української мови, тлумачить концепт «безпека» як «рівень захищеності життєво важливих інтересів людини, а також суспільства, держави, довкілля від реальних або потенційних загроз, що їх створюють антропогенні чи природні чинники» [1]. При цьому розрізняють «воєнну, екологічну, економічну, інформаційну, пожежну політичну, продовольчу, радіаційну, соціальну, технічну, транспортну, фінансову, ядерну безпеку» [9].

Разом з тим, наведена дефініція концепту «безпека» залишає широкий простір для подальших рефлексій та базованих на них концептуальних уточнень. Певна розпливчастість та похідна від неї концептуальна нечіткість сучасного «дискурсу безпеки» як дискусії щодо «проблемного поля» безпеки, пояснюється кількома обставинами. По-перше, суспільно-політичний концепт «безпека» останнім часом поширився із сфери воєнно-політичної (переважно міжнародної) в суміжні соціально-гуманітарні галузі та сфери – передусім, в соціологію і психологію, в етнополітологію та культурологію, лінгвістику тощо [2]. По-друге, з суто професійного (політико-політологічного) дискурсу безпека перейшла в сферу публічних дебатів та медіа-дискурс (журналістику) і навіть маркетинг (рекламу). Це, у свою чергу, ще більше розмиває і надто спрощує категорію концепту «безпека» [4]. По-третє, в українській мові зазвичай важко «розвести» соціально-гуманітарне або воєнно-політичне розуміння безпеки (яке в англomовній літературі окреслює термін security) та його природничо-технічне розуміння (яке в англomовній літературі окреслює термін safety) [8].

Розширення «проблемного поля» безпеки, яке не можна оминути в межах даного дослідження, має відповідні принципові наслідки. Перш за все, своєрідна «термінологічна експансія» поступово концептуалізується як інтелектуальна проблема, яка сягає своїм корінням в уже згадану постмодерністську реконструкцію соціальної реальності. Наприклад, використання таких неологізмів, як пост-безпека (postsecurity) свідчить про принципове «розповзання» цього терміна під впливом множинних інтерпре-

тацій, які, до того ж, у багатьох випадках не збігаються одна з одною [1]. Це також опосередковано свідчить про його надто широке тлумачення (особливо на тлі великої кількості праць з лінгвістичної, гендерної етнокультурної тощо безпеки). Про розмиття поняття свідчить також поява таких термінів, як «(де)сек'юритизація» ((de)securitization), які насичують тлумачення безпеки динамічною складовою (яка доповнює відносно статичне розуміння безпеки як «стану захищеності від загроз»). До того ж, вони свідчать про відносну (переважно суб'єктивну) важливість тих чи інших загроз і ризиків з точки зору суспільства. Адже «сек'юритизація» (securitization) чітко вказує на вербалізований динамічний зв'язок тієї чи іншої проблеми з «полем безпеки» за посередництвом дискурсу, маркованого за соціальною, етноконфесійною, гендерною та іншими ознаками. Десек'юритизація, у свою чергу, навпаки – знижує значущість аргументів, пов'язаних з безпекою, в межах певного наративу [5]. До подібного семантичного ряду належить і термін «А-безпека» (a-security), яку можна розглядати і як (1) реакцію на тенденцію бачити навколишній світ переважно крізь призму небезпек, і як (2) пошук нових можливостей взаємодії між суб'єктами соціальних відносин замість артикуляції загроз. «А-безпека» як вид дискурсу взагалі виключає фактор безпеки із сфери уваги при розгляді того чи іншого питання [2].

Актуальність проблеми недостатньої чіткості визначення даного концепту посилює те, що в добу постмодерну відбувається зсув від матеріалістичних цінностей зі спиранням на економічну та фізичну безпеку до цінностей постматеріальних зі спиранням на проблеми індивідуального самовираження та якості життя [4]. Крім того, самі мовні контексти використання концепту «безпека» можуть суттєво розрізнятися, виступаючи в кількох вимірах. З одного боку, спостерігається діяльнісне (активістське) розуміння безпеки як певного «страхування» від небажаного збігу обставин, за яку суб'єкт соціальних відносин має заплатити певну ціну. З іншого боку, спостерігається сприйняття безпеки як ситуації спокою, пов'язаної з відсутністю загроз [9].

Безпека на індивідуальному психологічному рівні визначається як відчуття, що людині зручно, вона здатна виразити себе і бути собою, а також поділитися своїми проблемами та помилками, не

боячись збентеження, сорому, висміювання або відплати; переконання, що висловлювання, ідеї, питання, побоювання або помилки не будуть покарані; суб'єктивне сприйняття легкості та безпеки, жодної турботи про негативні наслідки самовираження та готовності до ініціативи; сприйняття навколишньої реальності як безпечного місця для дій, пов'язаних із ризиком (зокрема у контексті ризику при вирішенні професійних завдань) [6,7]. Дослідники визначають психологічну безпеку особистості через рівень, на якому люди відчують себе комфортно, приймаючи позитивні міжособистісні ризики; як здатність підтримувати стабільність у середовищі з певними параметрами, у тому числі з психотравмуючими ефектами, досвід своєї безпеки чи невпевненості в конкретній ситуації життя [3].

Таким чином, слід зазначити, що дефініції розглянутих в цьому дослідженні концептів, а саме – «*safety* і *security*», в англійській мові та «*безпека*» в українській – частково збігаються. Спільними для них є такі значення, як: відсутність небезпеки або ризику; не знаходження під загрозою; знаходження в безпеці; іншими словами, *захищеність від ризику, загрози* і т.д. Проте дефініції і лексеми, однокореневі «*safety* і *security*», мають і власні, незалежні значення. У зв'язку з цим обсяг даних концептів в англійській мовній картині світу ґрунтується на загальних значеннях для двох базових розглянутих дефініцій: *safety from attack, harm, risk, or damage* (захист, захищеність від ризику, загрози або відсутність таких), – а також на пов'язаних безпосередньо значень всіх дефініцій, що окреслюють досліджувані нами концепти в англійській мові, і реалізується шляхом об'єднання обох дефініцій в дуальний концепт «*safety/ security*».

В українській мові концепт безпека визначається як рівень захищеності життєво важливих інтересів людини, а також суспільства, держави, довкілля від реальних або потенційних загроз, що їх створюють антропогенні чи природні чинники. Встановлено, що в українській мові не легко відокремити соціально-гуманітарний і воєнно-політичний аспекти розуміння даного концепта (яке в англійській мові окреслює термін *security*) та його природничо-технічне розуміння (яке в англійській мові окреслює термін *safety*), тому його сприйняття є позбавлене аналогічної дуальності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку є більш глибокий та детальний аналіз даних концептів з метою виявлення мовних засобів їх психолінгвістичної репрезентації, а також їхнього подальшого теоретичного осмислення з урахуванням сучасного соціо-культурного розвитку етнічних груп-носіїв англійської та української мов, а також з урахуванням загроз, ризиків і небезпек, які присутні у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>.
2. Клименко Н.Г. Еволюція змісту концепту «безпека» за різних історичних епох та політичних систем. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. URL: http://www.dynayka.com.ua/pdf/8_2019/22.pdf
3. Корж І. Безпека: методологічні підходи до поняття. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2019. Серпень. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/14.pdf
4. Людська безпека як імператив сучасної епохи: переніс фокусу з держави на людину / Фонд ім. Фрідріха Еберта: представництво в Україні. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/07749.pdf>
5. Полтораков О. Реконцептуалізація поняття «безпека» в сучасному політико-політологічному дискурсі. Політичний менеджмент. Проблеми політології, 2009, 5, С. 19-28.
6. Психологічний словник. Ат.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова. За ред. Н.А. Побірченко, 2007, 336 с.
7. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 4, 712 с.
8. Тлумачний словник української мови: у 4 т. Уклад.: Б. Грінченко, К., 1907–1909. Т. 1, 943 с.
9. Федорова А.М. Компаративний аналіз дефініції «безпека». Інвестиції: практика та досвід. 2018. No 11. С. 144–148.
10. Шапар В. Б. (2020). Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 640 с. ISBN 966-7880-85-0.
11. Cambridge International Dictionary of English . URL: <http://dictionary.cambridge.org>.
12. Fomenko, T., Bilotserkovets, M., Sbruieva, A., Kovalenko, A., & Bagatska, O. (2021). Social media projects for boosting intercultural communication by means of learning English. Amazonia Investiga, 10(48), 89-96. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.48.12.10>
13. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com>.
14. The American Heritage Dictionary of the English Language. URL: <http://americanheritage.yourdictionary.com>.
15. The MacMillan English Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com>.

Тетяна Кириченко

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
Суми, Україна*

THE IMPACT OF A SAFE LEARNING ENVIRONMENT ON STUDENTS' LEARNING OUTCOMES

A safe and secure learning environment is fundamental to the success and well-being of students. When they feel safe, both physically and emotionally, they are better equipped to focus on their studies, develop socially, and achieve their full academic potential.

A safe learning environment goes beyond just physical security; it encompasses emotional and psychological safety as well. Some key components of a safe learning environment should be considered [2]. These are physical safety, emotional safety, supportive relationships, emotional safety and interpersonal relations.

Students must be physically safe within the educational establishment premises. This includes ensuring that the building is structurally sound and free from hazards. Safety measures such as fire drills and emergency plans should be in place to protect students in case of emergencies. Ensuring the physical safety of students at a university during times of war is a complex and challenging task. Universities and educational institutions should prioritize the well-being of their students and take various measures to keep them safe. It is crucial for universities to maintain an ongoing dialogue with students, provide them with the necessary resources and support, and take proactive steps to mitigate risks. [1] Emotional safety is equally important. Students should feel comfortable expressing themselves without fear of bullying, harassment, or discrimination. Creating a culture of respect and inclusion is essential for emotional safety.

Building strong, positive relationships between students, teachers, and staff is vital. These relationships provide a support network for students and can help identify and address any potential issues or challenges they may be facing.

The Impact on Learning Outcomes

1. **Improved Academic Performance:** When students feel safe, they can focus more effectively on their studies. They are more likely to

participate in class, ask questions, and engage in classroom discussions. This active participation can lead to improved academic performance.

2. **Reduced Stress and Anxiety:** A safe learning environment can significantly reduce stress and anxiety among students. When students are not preoccupied with worries about their safety or well-being, they can better concentrate on their studies.
3. **Enhanced Problem-Solving Skills:** Students in safe environments tend to develop better problem-solving skills. They are more confident in tackling challenging tasks and are more willing to take risks in their learning, as they know they won't be ridiculed for making mistakes.
4. **Increased Confidence and Self-Esteem:** Feeling safe in school can boost students' confidence and self-esteem. This positive self-image can lead to increased participation, a willingness to try new things, and the motivation to set and achieve academic goals.
5. **Greater Emotional Resilience:** Emotional safety fosters emotional resilience. Students who feel emotionally secure are better equipped to cope with setbacks, adapt to changes, and recover from challenging experiences, all of which are essential life skills.
6. **Improved Attendance and Engagement:** A safe learning environment can lead to better attendance rates and increased engagement. Students are more likely to attend school regularly and actively participate in extracurricular activities, which can further enhance their overall educational experience.
7. **Long-Term Benefits:** The positive effects of a safe learning environment extend beyond immediate academic achievements. Students who grow up in a secure and supportive educational environment are more likely to become responsible, engaged citizens who contribute positively to their communities.

A safe learning environment in educational establishments is not a luxury but a necessity. It plays a critical role in shaping students' learning outcomes, both academically and emotionally. When students feel safe, they are more likely to thrive academically, develop essential life skills, and build a strong foundation for future success. Educators, administrators, and policymakers must prioritize and invest in creating safe learning environments to ensure that every student has the opportunity to reach their full potential [3].

REFERENCES

1. *Melissa A. Reeves, Linda M. Kanan, Amy E. Plog.* Comprehensive Planning for Safe Learning Environments A School Professional's Guide to Integrating Physical and Psychological Safety – Prevention through Recovery, Taylor and Francis Group, Routledge, New York, London, 2010, 372p.
2. *Sura Hart, Victoria Kindle Hodson.* The No – fault classroom. Tools to resolve conflict and foster relationship intelligence. Puddle Dancer Press, 2008, 240 p.
3. Retrieved from <https://www.unicef.org/education>

Василь Білокопитов

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

ЗОВНІШНЄ ТА ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА БЕЗЧЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Системи та заклади вищої освіти сьогодні піддаються швидким змінам і трансформаціям. За короткий період з 2000 по 2013 рр. кількість вступників до вищої освіти подвоїлася зі 100 мільйонів до 199 мільйонів (ЮНЕСКО, 2015). Цей розвиток був спричинений прискореною приватизацією та маркетизацією вищої освіти, включаючи державні заклади.

Можна очікувати, що тиск на системи вищої освіти щодо забезпечення доступу значно зросте в найближчі роки через наздоганання країн, що розвиваються. Крім того, українські ЗВО та їхні здобувачі зазнають суттєвого впливу через військову агресію, запровадження військового стану, розташування безпосередньо біля кордонів з країною-агресоркою. Усе вищезазначене впливає на безпечність освітнього середовища. Хоча якість університетів була безсумнівною, коли вони обслуговували невелику еліту, навчальні заклади в сьогоденній масовості системах вищої освіти перебувають під величезним тиском змін і адаптації. У цьому контексті питання якості та можливості працевлаштування випускників знаходяться в центрі політики вищої освіти в багатьох країнах.

Цілі забезпечення якості визначаються для окремих процесів і як частина заяв про місію та / або відповідальності установ, які

беруть участь у цьому процесі. Немає єдиного офіційного документа, який би встановлював загальні цілі системи забезпечення якості.

Забезпечення якості в цілому стосується уникнення проблем, а також стабілізації та вдосконалення послуг. Воно відрізняється від контролю якості, який полягає у пошуку проблем. Але існує два різних «методи» забезпечення якості: *внутрішнє* забезпечення якості та *зовнішнє* забезпечення якості. Так яка різниця?

Наразі діють такі процеси зовнішнього забезпечення якості:

- *первинна інституційна оцінка / акредитація*: оцінка заявок та внесення нових недержавних закладів до Реєстру недержавних закладів вищої освіти;
- *повторна інституційна оцінка / повторна акредитація*: оцінка заявок на поновлення реєстрації та продовження терміну дії реєстрації для недержавних установ;
- *первинна оцінка програми / акредитація*: оцінка заявок і надання дозволів на створення програм першого, другого та тривалого циклу в будь-якій галузі навчання: для нових недержавних закладів та існуючих державних і недержавних закладів, які не відповідають статутним вимогам створити програму в певній галузі навчання як частину своєї автономії;
- *періодична оцінка програми / акредитація*: оцінка / акредитація поточних програм першого, другого та тривалого циклу в усіх галузях навчання.

Усі чотири процеси є обов'язковими. Їх також можна визначити як процеси акредитації (хоча цей термін не використовується в законодавстві), оскільки вони завершуються офіційним рішенням, яке має юридичні наслідки.

Законодавство також передбачає два нові процеси, які ще не діють:

- комплексне оцінювання з акцентом на внутрішньому забезпеченні якості, яке не буде обов'язковим і проводитиметься на замовлення закладу вищої освіти;
- обов'язкове оцінювання якості освіти в докторантурі / оцінка докторської підготовки (що відповідає програмі / навчання третього циклу) [1].

Внутрішнє забезпечення якості – це загальний термін, який використовується для позначення процесів і процедур в установах для огляду, оцінки, перевірки або забезпечення якості наданої освіти та / або проведених досліджень. У зв'язку з цим у різних країнах використовуються різні терміни, такі як внутрішній моніторинг якості, внутрішній аудит, внутрішній аналіз якості, аудит якості університету тощо [2].

Внутрішнє забезпечення якості – це процес моніторингу діяльності з викладання, навчання та оцінювання, яку виконуватиме студент у закладі навчання. Ось чому це називається «внутрішнім» забезпеченням якості. Це стосується забезпечення якості, яке здійснюється всередині навчального центру внутрішнім співробітником.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/poland/quality-assurance-higher-education>
2. <https://www.eugc.ac.lk/qac/downloads/INTERNAL%20QA%20IN%20UNIVERSITIES-Different%20Approaches%20and%20Procedures.PDF>

Людмила Байдак

*Старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Незалежно від того, на якому етапі отримання освіти перебуває людина (дитсадок, школа, заклад вищої освіти, тощо), вона завжди шукає безпечне та позитивне освітнє середовище.

Освітнє середовище традиційно можна розділити на чотири частини: психологічне, соціальне, педагогічне та фізичне. Психологічне освітнє середовище охоплює настрій та атмосферу навчання. Соціальне освітнє середовище включає вчителів, студентів, друзів та всі навчальні ланки, які взаємодіють між собою. Педагогічне освітнє середовище – це все, що пов'язане з організацією самого процесу навчання, наприклад, методи викладання та

підбір навчальних матеріалів. Фізичне освітнє середовище включає місця, де відбувається викладання та навчання. Іншими словами, можна стверджувати, що безпечне освітнє середовище - це реальне поєднання психологічних, соціальних, педагогічних та фізичних вимірів, де навчальний заклад та його учасники перебувають у безпеці та захищені від ненавмисної та навмисної небезпеки або шкоди, спричиненої іншими особами.

Безпечне освітнє середовище зосереджене на академічній успішності, підтримці високих стандартів, формуванні позитивних стосунків між працівниками освітнього закладу та здобувачами освіти. Вирішення конфліктів і запобігання насильству є важливими факторами створення безпечного освітнього середовища. В такому середовищі кожен студент має можливість розвиватися духовно, академічно, емоційно та фізично у сприятливій атмосфері.

Питання безпеки навчального процесу не є новим для суспільства. Безпечне навчальне середовище включає всі аспекти створення позитивного досвіду для студента. Фізичний простір є одним із важливих елементів, але не менш важливими є відносини між студентами, викладачами та навчальною спільнотою в цілому. Одним із аспектів безпечного освітнього середовища є питання екологічної безпеки, яка є одним з найважливіших напрямків безпеки людини, суспільства, людства загалом. Екологічна безпека пов'язана з необхідністю відновлення порушеної взаємодії людини і природи, гармонізації їхнього співіснування, раціонального природокористування.

У сфері освіти такі її основні функції, як викладання та навчання, займають центральне місце, але вплив на ці функції здійснює контекст загальної освітньої екосистеми. Освітня екосистема складається з мережі навчальних закладів, організацій та підприємств, а також окремих осіб - вчителів, керівників різних підрозділів, ІТ-адміністраторів, студентів та інших працівників. Вони взаємодіють та співпрацюють, щоб забезпечити навчальні можливості та ресурси. Кожна з цих сторін відіграє окрему та взаємодоповнюючу роль, подібно до природної екосистеми. Окремі компоненти освітньої екосистеми взаємопов'язані і діють скоординовано, щоб створити середовище, в якому може відбуватися ефективне навчання. Тож екологічно безпечне освітнє середовище

– це система психолого-педагогічних умов, впливів і можливостей, які забезпечують захищеність особистості від негативного впливу екологічних факторів, що визначають оптимальність взаємодії зі світом природи.

Біоекологічна теорія припускає, що кожен індивід, який розвивається, перебуває в унікальній екологічній підсистемі, яка взаємодіє з іншими підсистемами, а взаємодія між індивідом та іншими екологічними підсистемами формує його психологічний та поведінковий розвиток. Як соціальні індивіди, студенти не перебувають в одній екологічній системі. Формування та розвиток їхнього почуття соціальної відповідальності не є пасивним та ізольованим процесом, а скоріше динамічною взаємозалежністю, яка взаємно впливає на різні фактори навколишнього середовища, оскільки студенти стикаються з різноманітними ризиками з боку інших різних субексистем та сфер, з якими вони взаємодіють, включаючи сім'ю, однолітків, навчальний заклад та ширшу спільноту. Фактори ризику кожної екосистеми не є ізольованими один від одного, а швидше мають тісний взаємозв'язок і взаємодію, а накопичення факторів ризику в різних сферах може мати більш серйозні наслідки для поведінки особистості.

Екологічна безпека включає стан захищеності довкілля та життєво важливих інтересів людини і громадянина від можливого негативного впливу господарської та іншої діяльності та загроз виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, їх наслідків. Розглядаючи шляхи забезпечення екологічної безпеки, дослідники виокремлюють два системні компоненти: організаційно-технічний і психолого-педагогічний. До другого компоненту екологічно безпечного освітнього середовища належить система психолого-педагогічних умов і впливів, що забезпечують можливості розвитку особистості в стані захищеності від негативного впливу екологічних чинників та оптимальності взаємодії зі світом природи. Формування екологічно безпечного освітнього середовища – це комплексний процес поєднання різних видів педагогічної діяльності, спрямований на посилення освітнього впливу на суб'єкти освіти за рахунок оптимізації дії значущих екологічних чинників. У сучасних умовах забезпечення екологічної безпеки середовища освітніх установ є актуальним

завданням, для розв'язання якого необхідне застосування комплексного підходу, що поєднує в собі підвищення рівня технічної екологічної безпеки закладів освіти та заходи з розвитку екологічної культури студентів.

Процес формування екологічної культури містить у собі необхідний обсяг знань для оптимального розв'язання різноманітних проблем безпеки, екологічну свідомість та екологічну поведінку. У сфері освіти екологічна культура формується в процесі засвоєння спеціальних знань, розвитку емоційної сфери та практичних навичок екологічно доцільної взаємодії з природою і суспільством. Саме тому питання екологічної безпеки включено до програми курсу «Концепція безпечного освітнього середовища», який впроваджується як вибіркова дисципліна в межах проєкту Еразмус+ Модуль Жан Моне «Лінгвістичний вимір поняття «безпека» як основної складової концепції безпечного освітнього простору: європейський досвід».

Як відомо, протилежним станом безпеки є стан небезпеки, як загрози, здатної викликати, заподіювати певної шкоди. Екологічні небезпеки виникають у будь-якій сфері людського оточення і в будь-якому місці, де відбувається людська діяльність. Одним з таких місць є навчальне середовище університетського містечка, де студенти проживають і здійснюють свою щоденну навчальну діяльність. Важливо, щоб кожен учасник навчально-виховного процесу був обізнаний в тому, як мінімізувати ризики та небезпеки, і в результаті, створити умови внутрішньої безпеки та безпеки референтного довкілля.

Ольга Бересток

*старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

MAIN CONSTITUENTS OF PSYCHOLOGICAL ASPECT OF SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The concept of **Psychologically Safe Educational Environment** has been the first of three basic components (Psychologically Safe Educational Environment, Ecologically Safe Educational Environment and Information Safety of Educational Environment) that make the framework of the Safe Educational Environment.

We should consider such terms as **Psychology, Educational Psychology, Psychological safety, Psychological health in educational establishments and Psychologically Safe Educational Environment.**

Psychology is the scientific study of the mind and behavior, according to the American Psychological Association. Psychology is a multifaceted discipline and includes many sub-fields of study of such areas as human development, sports, health, clinical, social behavior and cognitive processes. Psychology is really a very new science, with most advances happening over the past 150 years or so. However, its origins can be traced back to ancient Greece, 400 – 500 years BC. The emphasis was a philosophical one, with great thinkers such as Socrates (470 BC – 399 BC) influencing Plato (428/427 BC – 348/347 BC), who in turn influenced Aristotle (384 BC – 322 BC). Philosophers used to discuss many topics now studied by modern psychology, such as memory, free will vs. determinism, nature vs. nurture, attraction, etc.

Educational psychology is the study of how people learn, including teaching methods, instructional processes, and individual differences in learning. It explores the cognitive, behavioral, emotional, and social influences on the learning process. Educational psychologists use this understanding of how people learn to develop instructional strategies and help students succeed in school. [3] The branch of educational psychology focuses on the learning process of early childhood and adolescence. However, it also explores the social, emotional, and cognitive processes that are involved in learning throughout the entire lifespan.

Psychological safety means feeling safe to take interpersonal risks, to speak up, to disagree openly, to surface concerns without fear of negative repercussions or pressure to sugarcoat bad news. Psychological safety nurtures an environment where people feel encouraged to share creative ideas without fear of personal judgment or stepping on toes. In this kind of environment, it feels safe to share feedback with others, including negative upward feedback to leaders about where improvements or changes are needed. [2]

Psychological health is a complex interaction of the mental, emotional, social or behavioral and spiritual dimensions of health. Possessing strength and resiliency in these dimensions can maintain your overall well-being and help you weather the storms of life.

Educational Environment is a part of the living environment of humans. As one of the psychological characteristics of this environment psychological safety becomes a significant issue as interpersonal psychological violence increases between students, teachers, parents and educational authorities. In the educational environment a person may be put off his or her stride or totally lose the ability to perform efficiently. It should be recognized that psychologists, teachers, students, engaged in educational process, are currently not equipped or ready enough for the task of making the lives and activities of educational environment participants psychologically safe. [1]

So, the urgent task of any educational establishment is to provide every participant of the educational process with **psychologically safe educational environment**, where students feel safe to make mistakes, take risks to further their learning and thinking and ask for help and support when needed. **Building a psychologically safe environment** has been shown to be foundational to supporting diversity, inclusion, and well-being of students across general educational fields. If we fail to identify behaviors that promote psychological safety in education, we risk these domains for our learners to identify behaviors that promote safety in education.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карамушка Л.М., Дектярьова Т.В. Дослідження змісту психологічної безпеки освітнього середовища вищих навчальних закладів. Правничий вісник Університету «КРОК», 2013. № 16. С. 203–210.
2. Слюсаревський М.М. Психологічна безпека людини в онтологічному і гносеологічному вимірах. Післямова до роботи, відзначеної Державною премією України в галузі науки та техніки. Наукові студії з соціальних та

політичних наук. 2020. Вип. 45 (48). С. 7–26.

3. Povey, J.-L., Boreham, P., Tomaszewski, W. The Development of a New Multi-Faceted Model of Social Wellbeing: Does income level make a difference? *Journal of Sociology*, 2013. Vol. 52, No 2, 155–172 [in English].

REFERENCES:

1. Karamushka, L. M., Dektiarova, T. V. Doslidzhennia zmistu psykholohichnoi bezpeky osvitnioho seredovishcha vyshchych navchalnykh zakladiv. *Pravnychiy visnyk Universytetu «KROK»*, 2013, 16, 203–210 [in Ukrainian].
2. Povey, J.-L., Boreham, P., Tomaszewski, W. The Development of a New Multi-Faceted Model of Social Wellbeing: Does income level make a difference? *Journal of Sociology*, 2013. Vol. 52, No 2, 155–172 [in English].
3. Sliusarevskyi M. M. Psykholohichna bezpeka liudyny v ontolohichnomu i hnoseolohichnomu vymirakh. *Pisliamova do roboty, vidznachenoї Derzhavnoїu premii Ukrainy v haluzi nauky ta tekhniky. Naukovi studii z sotsialnykh ta politychnykh nauk*, 2020, Vyp. 45 (48), pp. 7–26.

Юрій Казанцев

викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ. МОЖЛИВОСТІ І БЕЗПЕКА

Використання штучного інтелекту (ШІ) в навчанні стає все більш популярним. Ця технологія вносить істотні зміни в освітній процес та надає багато переваг як студентам, так і викладачам. Ось кілька ключових аспектів використання ШІ в навчанні:

Індивідуалізація навчання: ШІ може адаптувати навчальний матеріал до потреб кожного учня. Завдяки аналізу даних, системи ШІ можуть визначити рівень знань, стиль навчання та теми, які потребують більше уваги, і пропонувати індивідуальний план навчання [2].

Автоматична оцінка: ШІ може оцінювати роботу студентів та надавати негайний зворотній зв'язок. Він також може створювати завдання та тести, що допомагають студентам навчатися та вдосконалювати свої навички.

Масштабоване навчання: ШІ дозволяє навчати велику кількість студентів одночасно без значного збільшення витрат на викладання та без втрати якості навчання.

Аналіз та передбачення: Системи ШІ можуть аналізувати великі обсяги даних про навчання та передбачати потенційні труднощі студентів. Це дозволяє вчасно втручатися та надавати підтримку.

Розвиток навичок майбутнього: Включення ШІ в навчання дозволяє студентам навчитися робити роботу, яка буде актуальною у майбутньому, включаючи розуміння та використання технологій ШІ.

Оптимізація адміністративних процесів: ШІ може допомагати в автоматизації адміністративних завдань, таких як реєстрація студентів, планування занять та звітність, зменшуючи бюрократичні витрати часу та ресурсів.

Глобальний доступ: Завдяки онлайн-навчанню та платформам ШІ, студенти з різних куточків світу можуть отримувати якісну освіту із використанням ШІ.

Мотивація та залучення: Ігрові елементи та віртуальна реальність можуть використовуватися для залучення студентів та збільшення їх мотивації до навчання.

Однак важливо враховувати етичні аспекти використання ШІ в навчанні, такі як приватність даних, транспарентність та справедливість в оцінці. Крім того, важливо пам'ятати, що ШІ є інструментом для полегшення навчання, але не замінює важливості взаємодії між вчителем і учнем. Вчитель залишається ключовим фактором в успішному навчанні. [1]

Безпека використання штучного інтелекту в навчанні

Забезпечення приватності даних під час використання ШІ в навчанні вимагає уважності, дотримання нормативних вимог та належних заходів безпеки. Розробка і дотримання надійних політик та процедур щодо обробки особистих даних є важливими кроками для захисту конфіденційності користувачів. Безпека використання штучного інтелекту (ШІ) в навчанні є критично важливою, оскільки ця технологія може збільшувати продуктивність та якість навчання, але також призводити до потенційних ризиків [3]. Ось деякі ключові аспекти безпеки при використанні ШІ в освіті:

Приватність даних та безпека системи:

Ясність і докладність політики конфіденційності: Платформи та системи ШІ повинні мати чітку та доступну політику конфіденційності, яка пояснює, як збираються, обробляються та зберігаються дані. Користувачам має бути доступний інформація про те, як їхні дані використовуються.

Збирання обмеженого обсягу даних: Необхідно обмежити збирання даних лише тими, які необхідні для мети навчального процесу. Слід уникати зайвих даних при зборі інформації.-х.

Анонімізація та псевдонімізація: Для захисту особистої інформації можуть бути використані методи анонімізації (вилучення ідентифікуючої інформації) та псевдонімізації (заміна ідентифікуючої інформації на анонімні ідентифікатори).

Дозвіл користувача та відповідність забезпечення системи безпеки зберігання та збору інформації нормативним актам: Користувачі повинні надавати свою згоду на збереження та обробку даних. Користувач має бути інформований, згідно з правилами європейського Регламенту про захист особистих даних (GDPR) або згідно з подібними нормами у вашому регіоні.

Захист даних: Особисті дані повинні бути належно захищені від несанкціонованого доступу, зламів та витоків. Використуйте шифрування та інші заходи безпеки для забезпечення безпеки даних.

Період зберігання: Дані повинні зберігатися лише на той час, який необхідний для виконання навчальних завдань та відповідно до вимог законодавства. Після закінчення строку зберігання дані мають бути видалені або анонімізовані.

Навчання та освіта користувачів: Важливо навчити студентів та вчителів, як вони можуть допомогти захистити свою особисту інформацію та як виявляти можливі загрози безпеці даних.

Аудит та моніторинг безпеки: Регулярний аудит та моніторинг безпеки систем ШІ допомагають виявити та усунути можливі вразливості та загрози.

Оновлення та патчі: Регулярно оновлюйте операційні системи, програмне забезпечення та середовища виконання ШІ для усунення вразливостей.

Аутентифікація і авторизація: Забезпечте безпеку авторизації, щоб лише вповноважені користувачі мали доступ до системи. Використовуйте сильні паролі, двофакторну аутентифікацію та різні рівні доступу.

Транспарентність системи штучного інтелекту

Транспарентність систем штучного інтелекту (ШІ) при їх використанні в навчанні є ключовим аспектом. Вона означає, що користувачі, такі як студенти та вчителі, повинні розуміти, як системи ШІ приймають рішення, як вони взаємодіють з даними, та як вони впливають на навчання. [3] Ось декілька способів, якими можна забезпечити транспарентність систем ШІ в навчанні:

Пояснення рішень: Системи ШІ повинні надавати зрозумілі пояснення щодо своїх рішень. Вони мають пояснювати, чому певне рішення було прийнято, і які фактори вплинули на це рішення. Це особливо важливо у випадках, коли ШІ визначає оцінки або рекомендації.

Відкритий доступ до алгоритмів: Розробники систем ШІ мають забезпечувати відкритий доступ до алгоритмів та методів, які використовуються в системах. Це дозволяє іншим експертам та користувачам зрозуміти, як система приймає рішення.

Зрозумілість даних: Користувачам слід мати доступ до власних даних, які збираються та оброблюються системою ШІ. Вони мають знати, які дані використовуються та як вони впливають на рішення.

Оголошення обмежень: Системи ШІ повинні чітко оголошувати обмеження та області, де вони можуть бути обмежені або непридатні. Наприклад, система ШІ повинна пояснювати, коли вона не може рекомендувати певні дії або надавати відповіді.

Корегування помилок: Якщо система ШІ робить помилки або надає невірні відповіді, вона повинна бути здатна коригувати ці помилки та вдосконалювати свою продуктивність на основі зворотного зв'язку.

Оцінка впливу на навчання: Системи ШІ повинні дозволяти вчителям та студентам оцінювати вплив використання ШІ на навчання та ефективність системи.

Співробітництво з вчителями: Вчителі повинні брати активну участь у розвитку та використанні систем ШІ в навчанні. Вони можуть внести свої знання та експертизу для покращення

транспарентності та ефективності систем.

Справедливість та біас: Системи ШІ можуть мати вбудований біас, який призводить до недоліків та нерівностей у оцінюванні навчання. Необхідно активно виявляти та коригувати цей біас, щоб забезпечити справедливість для всіх студентів.

Моніторинг та оцінка біасів: Важливо включати моніторинг та оцінку біасів у процес розробки та впровадження систем ШІ. Спеціалісти повинні стежити за тим, як системи взаємодіють з користувачами та як вони впливають на навчання.

Корекція біасів: Якщо в системах ШІ виявляються біаси, необхідно розробити механізми корекції та вдосконалення систем. Це може включати в себе перегляд даних, застосування алгоритмів або залучення експертів для зменшення біасів. [4]

Залучення різних груп користувачів: Важливо залучати різні групи користувачів, вчителів та студентів до процесу розробки та впровадження систем ШІ, щоб забезпечити різноманітність перспектив та думок.

Постійне вдосконалення: Справедливість та уникнення біасів - це постійний процес. Системи ШІ повинні постійно вдосконалюватися, оцінюючи їхній вплив та коригуючи негативні наслідки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Bill Ferster. Teaching Machines: Learning from the Intersection of Education and Technology.* Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 2014. 199 pp.
2. *Charles Fadel, Wayne Holmes, Maya Bialik* Artificial Intelligence In Education: Promises and Implications for Teaching and Learning Paperback –Independently published, 2019. 227 pp.
3. *Michael Negnevitsky, Artificial Intelligence A Guide to Intelligent Systems, Second Edition,* Pearson Education Limited, 2005, 435 pp.
4. *Vij, S., Tayal, D., & Jain, A. (2020). A machine learning approach for automated evaluation of short answers using text similarity based on WordNet graphs. Wireless Personal Communications, 111(2), 1271–1282. <https://doi.org/10.1007/s11277-019-06913-x>, 2020.*

Вікторія Токмань

*викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

НОВИЙ ПІДХІД ДО БЕЗПЕКИ. УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ: ЧИ СТАНЕ БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ МЕЙНСТРИМОМ?

Потреба в безпеці – це одна з базових, фундаментальних потреб людини, в ієрархії потреб людини вона посідає високе місце. Кожен із нас хоче жити в таких умовах, коли небезпека нашого фізичного, психічного, соціального, економічного існування зведена до мінімуму. І окремі люди, і групи людей намагаються убезпечити себе від чинників, що можуть їм зашкодити. Вони захищають своє життя, свою сім'ю, свою власність, свою честь і гідність. Але на відміну від багатьох інших потреб, потребу в безпеці неможливо повністю задовольнити, оскільки загрози завжди є в нашому житті. Не випадково відомий датський філософ Серен К'єркегор ще в XIX столітті писав: «Безпечних часів немає». Тому в будь-якому суспільстві завжди високо цінують можливість жити без ризиків і небезпек. Безпека є абсолютною цінністю, вона має універсальний характер і визнається фундаментальною всім людством. Особливо це відчувається в періоди соціальних потрясінь, епідемій, воєн, терористичних актів.

У сучасних демократіях дедалі більше набирає обертів концепція «безпеки людини» (human security). По суті, це своє рідний перехід від дуже вузького до широкого розуміння безпеки. Відсутність війни чи інших загроз життю і здоров'ю громадян, низький рівень злочинності не означають у сучасному світі безпечного середовища.

По-перше, воно формується на різних рівнях: від особистої безпеки, безпеки життя в конкретній спільноті – до національного і міжнародного рівня. По-друге, безпека розкладається на різні компоненти, і тільки їхня сукупність визначають, наскільки безпечним є середовище громадянина.

Так, ще від 1994 р. в практиці ООН з'явилася пропозиція розглядати такі складові безпеки, як: політична, економічна, персональна, продовольча, охорона здоров'я, безпека спільноти та навколишнього середовища.

У центрі нового поняття безпеки – не держава, а людина. І якщо в минулому вважалося, що через безпеку на державному рівні можна гарантувати безпеку індивіда, то сьогодні ця піраміда перевертається.

Усе більше факторів свідчать: якщо починати з безпеки людини і будувати державну політику і роботу неурядових акторів навколо цього, то життєдіяльність суспільства стає більш передбачуваною і інтегрованою. Більше того – здатність суспільства до опору як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам поступово зростатиме.

В українському суспільстві ситуація з подальшим розвитком принципу безпеки людини специфічна. На це у широкому сенсі впливають ряд факторів, але саме в українських реаліях виокремити можна два ключові.

По-перше, затяжний конфлікт. Він очевидно впливає на більшість вимірів безпеки. Причому – і на особистому, і на загальнонаціональному рівні.

По-друге, реформи, що тривають. Якщо, скажімо, система правоохоронних органів, судів, економічних взаємовідносин чи охорони здоров'я працює передбачувано і ефективно, це одна історія. Утім, якщо якась із цих систем нереформована або ж реформа незавершена, то і відчуття захищеності громадян у відповідній сфері не буде на належному рівні.

На перший погляд може здаватися, що це негативно позначатиметься на перспективах безпеки людини в українських реаліях. Утім, з іншого, це одночасно є шансом. Шансом адвокатувати такий підхід до тієї чи іншої реформи, аби він максимально враховував комфорт і відчуття захищеності громадян.

Просувати такий підхід важливо не тільки перед державою та її інституціями, але і перед тими, що безпосередньо впливає на життєдіяльність громадян з інших напрямків. Це – міжнародні донори та інші організації, що реалізують програми розвитку в межах України; українські неурядові організації, які теж є активними учасниками реформаторського процесу в Україні; органи місцевого самоврядування – особливо, нині, в умовах децентралізації і нових можливостей для організації багатьох процесів життєдіяльності безпосередньо на місцях.

Безпека – це передусім про людину та її права. Донедавна поширеним був концепт національної безпеки, сфокусований на захисті держав від зовнішніх небезпек. Проте якщо перемикнути увагу на безпеку людини та спільноти, можна побачити комплексні проблеми й виклики, які постають перед сучасним людством та напряду загрожують його існуванню. Пандемія, зміна клімату, соціальна несправедливість, фізичне насильство – це лише деякі з переліку викликів, із якими світ стикається щодня.[1, с. 4]

Безпека – це про повагу та взаємодію у спільноті, фізичну безпеку та справедливе правосуддя, економічну впевненість, охорону здоров'я, про міста й середовище, в якому ми живемо. У який би спосіб ми не говорили про людську безпеку – ми говоримо про захист усієї сукупності прав і свобод людей, а також про механізми управління, що створюють всі умови для такого захисту.[1, с.5]

Так, це непростий шлях. Втім, бути частиною сучасного демократичного світу означає не тільки на словах, але на практиці реалізовувати принцип людиноцентричності як державної політики, так і неурядової активності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сергій Баглай, Анастасія Боброва та інші Безпека людини : особливості та можливості впровадження в Україні. Київ, Heinrich Boll Stiftung, 2021. 108с.
2. Марія Золкіна , Фонд «Демократичні ініціативи» ім.. Ілька Кучеріва, для НВ Погляди.

Наталія Марченко

*викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

CULTURAL DIMENSIONS OF SECURITY: SHAPING PERCEPTIONS AND POLICIES IN UKRAINE AND EUROPE

The concept of security is a multifaceted and dynamic phenomenon that transcends geographical boundaries. It is rooted in the historical experiences and cultural values of nations and regions, influencing both perceptions and policies. Understanding the cultural dimensions of security is essential to appreciate how countries like Ukraine and Europe

have evolved in their understanding of security. This article explores the historical evolution of the concept of security in Ukraine and Europe, key events and turning points shaping contemporary security, and how cultural factors contribute to differing perceptions and priorities in security discourse.

Security has always been a paramount concern for both Ukraine and Europe, but the historical evolution of this concept has been shaped by unique experiences and geopolitical contexts.

In Europe, the historical narrative of security is profoundly influenced by the ravages of World War I and World War II, which led to the establishment of international organizations like the League of Nations and later the United Nations. The Cold War divided Europe into two ideological camps, significantly affecting security perceptions. The end of the Cold War brought about a paradigm shift, with a focus on collective security, cooperation, and the establishment of the European Union.

For Ukraine, historical security concerns were closely linked to its position at the crossroads of Eastern and Western influences. Centuries of external domination, including the Mongol Empire, the Polish-Lithuanian Commonwealth, and the Russian Empire, deeply affected Ukraine's cultural identity and perception of security. Ukraine's struggle for independence in the 20th century, the Holodomor, and its complex relationship with Russia have all played a pivotal role in shaping contemporary security priorities.

Cultural factors, such as language, history, and identity, play a significant role in shaping the perception of security in Ukraine and Europe. Language is not merely a tool of communication; it often symbolizes cultural identity. In Ukraine, the divide between Ukrainian and Russian-speaking populations has been a contentious issue. Language is not just a means of expression but a marker of identity, affecting political and security considerations.

Historical narratives can be a source of both unity and division. In Europe, the collective memory of World Wars serves as a reminder of the horrors of conflict, driving the pursuit of peace and cooperation. In Ukraine, historical memories of past occupations and conflicts continue to influence the perception of security, especially in its relationship with Russia.

Cultural identity is intertwined with national identity. For Ukraine, the question of identity has been central to its security challenges, as it seeks to establish a unique, independent identity separate from Russian influence. In Europe, the European identity has become a crucial component of security, symbolizing shared values and norms.

Cultural factors significantly influence the formulation of security policies and priorities.

In Ukraine, language policies have a direct impact on security. Decisions regarding the official language used in government, education, and media have a substantial influence on national unity and security.

Historical narratives and memory shape policies on reconciliation, diplomatic relations, and commemoration. These narratives influence the decision to engage in regional cooperation or maintain a more insular approach to security.

Cultural identities can lead to alliances and partnerships. Ukraine's pursuit of closer ties with Europe is driven, in part, by its desire to align with European values and norms, which are seen as more closely aligned with its cultural identity.

Media and communication play a crucial role in shaping public perceptions of security. The way security issues are framed, presented, and discussed in the media can profoundly influence how the public views and responds to security challenges. In Ukraine and Europe, media and communication have significant impacts on security discourse.

Media outlets can frame security issues differently, emphasizing certain aspects and downplaying others. The framing of conflicts, threats, and policy decisions in the media can shape public opinion and influence the prioritization of security concerns.

Public opinion, often shaped by media coverage, can exert pressure on policymakers to address specific security concerns. Media-driven narratives can lead to the allocation of resources and the formulation of security policies in response to perceived threats.

The cultural dimensions of security in Ukraine and Europe are integral to the way security is understood, perceived, and addressed. Historical experiences and cultural factors such as language, history, and identity, along with the influence of media and communication, shape not only how security challenges are seen but also the policies and priorities that are put in place. Understanding these cultural dimensions, along

with the role of media and communication, is essential for policymakers and analysts, as it allows for a more nuanced approach to addressing security concerns in a diverse and interconnected world. Recognizing the impact of culture and media on security perceptions and policies is vital for promoting peace and cooperation in both Ukraine and Europe.

Олена Крекотень

*старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

ДИДАКТИЗАЦІЯ ІНШОМОВНОГО БЕЗПЕКОВОГО ДИСКУРСУ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

Міжкультурна комунікація передбачає розширення міжнародних контактів у всіх сферах життєдіяльності українського суспільства, тож викладання іноземної мови має відповідати потребам часу. Сучасний фахівець покликаний не лише володіти іноземною мовою з метою забезпечення професійних вимог, але й, перебуваючи в іншій країні, розуміти безпекові перестороги та бути впевненим у власній безпеці на побутовому рівні. Безпека (fr. *Sécurité*) визначається як «стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, спільноти, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз»[3]. Безпека особистості учасників освітнього процесу в умовах воєнного часу набуває особливого значення, тому активізація безпекового вокабуляру стає актуальною, враховуючи мінливе безпекове середовище закладів освіти. Поняття «безпековий дискурс» зовсім нещодавно набуло наукового значення, дослідження, що спираються на лінгвістичні методи здійснили у 2019 році британські лінгвісти М.Н.Макдональд та Д.Хантер [1, с.27]. Ю.В. Бобир розглядає безпековий дискурс як особливий, тексти якого, використовуючи «певну систему професійно орієнтованих знаків», стають об'єктами лінгвістичного дослідження[1, с.26].

Об'єктом нашого дидактичного дослідження визначимо автентичні франкомовні тексти безпекового дискурсу. Мета дослідження полягає в розробці системи вправ додаткової теми з

питань безпеки для курсу «Друга іноземна мова» у студентів спеціальності 242 Туризм. Ю.В.Бобир називає професійну комунікацію в реальному вимірі «ядром безпекового дискурсу», підкреслюючи «специфіку мовленнєвих ситуацій під час комунікативної взаємодії» [1, с.35].

Перш за все, визначимось з передумовами дидактичного підходу до проблеми. Варто відзначити три найголовніші принципи відбору матеріалу. Першою, і найголовнішою, умовою є **автентичність** безпекових текстів. Не слід недооцінювати принцип **диференціації**: викладачеві варто підбирати матеріал згідно рівня мовної підготовки студентів та індивідуальних особливостей. Якщо брати до відома рівень студентів курсу «Друга іноземна мова», то він визначається, як початковий. Третій принцип – **обґрунтування**. Жоден текст з проблем безпеки не буде корисним, якщо студент не відчує потребу та зацікавленість у подібній інформації. Викладач має мотивувати учасника освітнього процесу та переконати у сучасності та нагальності матеріалу.

Отже, першим етапом дидактизації безпекового дискурсу визначаємо роботу з безпековими знаками, характерними для Франції (https://francais-langue-daccueil.org/appli/les_consignes_de_scurit.html). Першою частиною завдання буде розшифровка знаків застереження та знаходження їх мовного еквіваленту. Другим етапом роботи з безпековим вокабуляром пропонується поєднання предметів особистого захисту з їх функціями. Завершаємо перший етап вправами на визначення правдивого твердження та заповненням пропусків у тексті безпековими термінами. (https://francais-langue-daccueil.org/appli/les_consignes_de_scurit.html).

Логічним продовженням лексичної роботи буде граматичний практикум – вживання наказового способу в автентичних професійних ситуаціях. Для початкового рівня володіння мовою наказовий спосіб є доступною можливістю розширити комунікативні навички. Система вправ базується на лексиці, пов'язаній з транспортом та дієсловами руху, передбачає опис ілюстрацій, надання розпоряджень туристам та перегляд відео (<https://franchementfle.fr/2021/03/10/a2-comprendre-des-consignes-de-securite-donner-des-ordres/>)

На завершення, варто розглянути модуль «Безпека праці», розроблений *Français Langue d'Accueil* у 2018 році, який включає крім лексичних та мовленнєвих вправ, рольову гру та творче завдання (<https://francais-langue-daccueil.org/wp-content/uploads/2019/01/Unite3.pdf>).

Реалії збільшення попиту на подорожі показують, що потреба у знаннях з особистої безпеки та врахування специфіки поїздки зростає з кожним роком, тому вважаємо, що включення розділу «Особиста безпека та безпека подорожі» доцільне та необхідне і може бути ланкою програмного матеріалу з дисципліни «Друга мова (за професійним спрямуванням) у студентів спеціальності 242 Туризм. Крім того, в умовах зростання значення агротуризму в Україні спеціалісти вважають необхідним «реалізацію комплексу заходів щодо формування системи менеджменту безпеки ... розробка та поширення наукових і навчальних посібників з питань забезпечення безпеки, ... створення єдиної системи професійної підготовки персоналу для роботи в кризових (надзвичайних) ситуаціях» [3], а створення навчального посібника з другої іноземної мови за професійним спрямуванням з розділом «Особиста безпека та безпека подорожі» стає логічною ланкою такої реалізації, після того, як експериментальна перевірка ефективності системи вправ безпекового спрямування пройде практичну апробацію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бобир Ю.В. Безпекоий дискурс у соціолінгвістичній парадигмі. *STUDIA LINGUISTICA*, 2021. V.18. P.24-38 Doi: <https://doi.org/10.17721/StudLing2021.18.24-38>
2. Дуга В.О. Менеджмент безпеки в агротуризмі. *Ефективна економіка*, 2016. Вип.12.
3. Єнін М.Н. Безпека. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/Безпека> (дата звернення: 12.10.2023).

Людмила Корнієнко

*ст. викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

КОНЦЕПТ «БЕЗПЕКА» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Концепт як об'єкт лінгвокультурологічного аналізу є мовною формою, яка відображає структуру людської свідомості, мислення та пізнання. Метою публікації є понятійний аналіз «безпеки» в англomовному дискурсі. Об'єктом аналізу є концепти «safety» і «security» з позиції когнітивної лінгвістики, які в англійській мові найбільш повно відповідають вітчизняному поняттю «безпека».

Поняття «безпека», «safety» і «security» як об'єкти дослідження когнітивної лінгвістики мають ряд особливостей. По-перше, вони відображають вітальні характеристики людського буття, вони інваріантні та досить масштабні і видозмінюються від значення окремого слова до картини світу; по-друге, вони характеризуються особливою образністю, яка не має власних засобів мовного вираження. Дані концепти можна розглядати як сукупності ознак у результаті дослідження синонімічних рядів, які показують множинність засобів вираження одного і того ж змісту, а також за допомогою опису внутрішньої форми слова, яка розкриває окрему ознаку об'єкта та особливості уявлення про нього, та через визначення переносів ознак з однієї концептуальної області в іншу [2].

Найбільш ефективною методологічною основою даного дослідження є фреймовий аналіз. Фреймовий аналіз є одним з базових методів аналізу специфіки взаємодії вербальних та когнітивних структур. Вивчення фреймів дозволяє зрозуміти механізми концептуалізації об'єктивованих у мові понять та явищ дійсності, через що він є актуальним для вчених-лінгвістів [1]. У лінгвістиці, першим використав термін «фрейм» Ч. Філлмор. Фрейм, на його думку, постає як модель прототипного значення лексичної одиниці, завдяки якій ідентифікується закладена в семантику знака інформація про світ [3]. Фрейм концепта і його характерні ознаки дають доступ до когнітивних процесів і механізмів [4]. Тобто дана методика будується на виявленні ознак, які формують його

структуру – фрейм. Фрейм складається зі слотів, які у свою чергу утримують конкретні дані, релевантні для концепту. Це дозволяє отримати інформацію про етноспецифіку відображення знань та досвіду у мові носіїв тієї чи іншої культури.

Безпека - це необхідна умова подальшого розвитку цивілізації. Потреба безпеки виникає практично у всіх галузях людської діяльності. Широка репрезентативність концепту у різних контекстах, які відображають знання про безпеку, демонструє важливість та значущість концепту у всіх культурах. Результати етимологічного та понятійного досліджень, а також ядро та основні елементи структури досліджуваних концептів відображені в таблицях 1, 2.

Таблиця 1. Фреймова структура концепту «security»

Ядро	Security. Добробут, забезпеченість, забезпечення безпеки; захист; охорона, служба безпеки, почуття захищеності; впевненість; спокій
Мотивуючі ознаки (базова метафора концепта, яка обумовлює модель змістовного розвитку концепта у мові)	Стан захищеності, безтурботності, щось, що охороняє, збереження держави, людини тощо, гарантія, впевненість, надійність, відсутність необхідності захисту, відсутність загрози, мул, спокій, від se- (відсутність) + care стурбованість (турбота), cure – турбота, занепокоєння, медичний догляд
Понятійні ознаки (частина ознакової структури, яка виявляється шляхом аналізу значень слова - основного репрезентатора концепта)	Стан відсутності страху за фізичний, психологічний, емоційний фінансовий добробут. Щось, що захищає організація або служба, що забезпечує безпеку (Право) Гарантія виконання зобов'язань (Право) Відсутність побоювання (Фінанси) Впевненість у збереженні інвестицій, заощаджень (Фінанси) Запорука безтурботності, повний спокій [5]
Образні ознаки (Об'єктивація ознак обґрунтовується, з одного боку, ціннісно-оцінюючими відносинами, які відтворюються у кожному конкретному контексті, а з іншого – ступенем когнітивної виокремленості та засвоюваності цих ознак носіями мови)	Охорона, безпека, ризик, захист, укриття, гвардія, охоронець, поліція безпеки, безпека довілля, заходи безпеки, перевірка безпеки

Слоти	Слот 1	Слот 2	Слот 3	Слот 4	Слот 5	Слот 6	Слот 7	Слот 8
	Охорона, людина, яка охороняє	Відсутність ризику	Запобігання небезпеці, превентивні заходи	Безпека довкілля (від антропогенних факторів)	Збереження, захищеність	Ощадливість	Обережність	Безпека як результат діяльності людини - те, що людина створює сама

Таблиця 2. Фреймова структура концепту «safety»

Ядро	Safety. Безпечне місце, запобігання, попередження, захист
Мотивуючі ознаки (базова метафора концепта, яка обумовлює модель змістовного розвитку концепта у мові)	Неушкодженість, збереження; порятунк; добробут, впевненість, запобіжник, неушкоджений, цілий, який не постраждалий; відсутність загрози і страждання, захищений; під наглядом, впевнений у захисті. early 14c., <i>savete</i> , «freedom or immunity from harm or danger; an unharmed or uninjured state or condition,» from Old French <i>sauvete</i> , <i>salvete</i> «safety, safeguard; salvation; security, surety,» earlier <i>salvetet</i> (11c., Modern French <i>sauveté</i>), from Medieval Latin <i>salvitatem</i> (nominative <i>salvitas</i>) «safety,» from Latin <i>salvus</i> «uninjured, in good health, safe» (from PIE root <i>*sol-</i> «whole, well-kept»). From late 14c. as «means or instrument of safety, a safeguard.» [6]
Понятійні ознаки (частина ознакової структури, яка виявляється шляхом аналізу значень слова - основного репрезентатора концепта)	Стан перебування у безпеці, впевненості. 'If you push it to the limit, safety is not guaranteed' – «Якщо натиснути це до краю, безпека не гарантована» (Механіка) Запобіжник, спеціальний механізм на інструменті або небезпечному устаткуванні, розроблений для запобігання випадковому займанню 'Be sure that the safety is set before proceeding' – «Перевірте, чи встановлено запобіжник, перед початком роботи» (Американський футбол)

	Момент, коли гравця нападу зупинили з м'ячем у власній очковій зоні захистом супротивника, або коли гравець нападу залишив поле з м'ячем у руках, перебуваючи у своїй очковій зоні [5]					
Образні ознаки (Об'єктивація ознак обґрунтовується, з одного боку, ціннісно-оцінюючими відносинами, які відтворюються у кожному конкретному контексті, а з іншого – ступенем когнітивної виокремленості та засвоюваності цих ознак носіями мови)	Пасок безпеки, запобіжник, захисна завеса, захисне скло, лампа безпеки, безпека матчу, підстрахування, офіцер безпеки, англійська шпилька, безпечна бритва, запобіжний клапан, сейф					
Слоти	Слот 1	Слот 2	Слот 3	Слот 4	Слот 5	Слот 6
	Безпечне місце	Дії щодо запобігання небезпеці, захищений	Обережність	Власність, цінність	Предмет, що забезпечує безпеку, запобіжник	Спасіння від загрози, порятунк

Із таблиці 1 ми бачимо, що англомовне поняття «security» є близьким за структурою і мотиваційними ознаками до українського поняття «безпека». «Безпека» і «security» - це абстрактні поняття, які відображають почуття, стан, емоції людини, тоді як «safety» - це здебільшого фізичний стан або місцезнаходження. Початковий зміст *безпеки* та *security* - це умова буття, яку здатна створити сама людина, а *safety* - це предмет, який створює такі умови. Для концепта *safety* здебільшого характерні предметно-функціональні ознаки, які формують ядро із конкретних об'єктів: «місце», «предмет», «інструмент», тоді як *безпека* і *security* формують ядро з ключовими поняттями «надійність», «підтримка», «гарантія», «турбота», які визначають подальший їх розвиток як не матеріальних, а абстрактних понять: «стан відсутності загрози у фізичному,

психологічному, емоційному чи фінансовому відношенні».

Дослідження образної національно-специфічної лексики показало низьку репрезентативність концептів у чистому вигляді, проте широка репрезентативність їх синонімів та антонімів у пареміях (прислів'ях, приказках та афоризмах) дозволяє наблизитися до традиційного розуміння безпеки, safety та security.

Домінування в пареміях переносних образних значень, які відсилають до етнічних особливостей, характерних для життєвих ситуацій та обставин, відображає мовне втілення таких значущих для будь-якого народу концептів.

В пареміях, які містять уявлення про безпеку як safety виражається народна мудрість про те, як уникнути небезпеки або протистояти їй. Вони закликають до обережності, пильності, здорового глузду, розкривають позитивне відношення до безпеки:

Caution is the parent of safety. – Сім разів відмірь, один раз відріж.

Better safe than sorry. – Береженого бог береже.

Це, можливо, і пояснює переважання предметних ознак концепту: щоб зробити своє життя безпечнішим, необхідно створювати і використовувати певні речі, предмети, які забезпечують безпеку. Концепт safety найчастіше зустрічається у поєднанні зі словами, які позначають предмети: safety belt - пасок безпеки, safety curtain – захисна завіса, safety razor - безпечна бритва.

Паремії, які містять синоніми та антоніми концептів «безпека» та «security», відображають сутність безпеки як стану, тобто демонстрацію сміливості та хоробрості людей, їх прагнення до ризику:

Care killed a cat. - Турбота і кішку вморить.

Care is no cure. - Знявши голову, за волоссям не плачуть.

What is done, cannot be undone. - Зроблене не повернеш.

Концепти «безпека» і «security» набувають, таким чином, морально-ціннісної складової: безпека - це не життєва мета людини заради безпеки фізичної, а певний емоційно-психологічний стан, здатний змінюватися, формуватися або регресувати у процесі соціокультурних і психологічних змін стану особи. Такі яскраво виражені антропоморфні ознаки також проявляються у поєднаннях концептів зі словами, що позначають людину чи групи людей: Security Council - Рада Безпеки ООН, security guard - охоронець, security police - поліція безпеки.

Таким чином, фреймовий аналіз дозволяє виявити внутрішні можливості, закладені семантикою кожного поняття, та загально-культурні паралелі концепту безпеки в українській та англійській мовах, незважаючи на мовні відмінності.

Вивчаючи способи вербалізації концептів «безпека», «safety» і «security» у певних комунікативних ситуаціях, а також досліджуючи паремії, які відображають образні ознаки концептів, легко переконатися, що дані поняття є ключовими концептами в україномовному та англomовному культурних просторах. Етимологічний аналіз концепту дозволяє виявити мотивуючі ознаки, тобто базову метафору концепту, яка зумовила модель смислового розвитку концепту в мові, а аналіз словникових дефініцій показує частину ознакової структури концепту, яка виявляється шляхом аналізу значень слів - основних репрезентантів концепту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коляденко О.О. Термін фрейм у лінгвістиці / О. О. Коляденко. // Термінологічний вісник. – 2013. - С. 139–144.
2. Fillmore C. J. (1976). Frame Semantics and the Nature of Language // Annals of the New York Academy of Sciences: Conference on the Origin and Development of Language and Speech, Vol.280, 1976 - pp. 20-32.
<https://www.icsi.berkeley.edu/pubs/ai/framesemantics76.pdf>
3. Fillmore C. J., Baker C. A (2009). Frames Approach to Semantic Analysis // The Oxford Handbook of Linguistic Analysis / B. Heine, H. Narrog (Eds.) – Oxford: Oxford Un-ty Press, 2009 – pp. 313–340.
https://www.researchgate.net/publication/297127506_A_Frames_Approach_to_Semantic_Analysis
4. Erving Goffman. Frame analysis: An essay on the organization of experience – Boston: Northeastern University Press, 1986 – 600 p.
https://urup.or.id/wp-content/uploads/2020/07/Erving_Goffman_Bennett_Berger_Frame_Analysis_Book_Fi.pdf
5. Merriam-Webster Dictionary. Retrieved from <http://www.merriam-webster.com>
6. Online Etymology Dictionary Retrieved from <http://www.etymonline.com>

Оксана Березняк

*ст. викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ "SICHERHEIT" (БЕЗПЕКА) НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ НІМЕЧЧИНИ

Зважаючи на антропометричний характер сучасної лінгвістики, зростає кількість досліджень, присвячених взаємодії мови та культури. Мова – один із засобів доступу до свідомості людини, її концептосфери, до змісту і структури концептів як одиниць мислення.

Концепти є реалізацією базових цінностей і ключових ідей лінгвокультур, розкривають як національний менталітет, так і індивідуальні характери. На сьогоднішній день існує велика кількість визначень концепту. У представленій роботі використується визначення, згідно з яким культурний концепт подається як багатовимірне смислове утворення, в якому виокремлено ціннісний, образний і понятійний бік. Поняття концепт пов'язує наукові вишукування в царині культури, свідомості та мови, внаслідок того, що він належить свідомості, детермінований культурою та уособлюється в мові. Формування концепту визначається лінгвістами як процес редукції результатів досвідченого пізнання дійсності до меж людської пам'яті та співвіднесення їх із раніше засвоєними культурно-ціннісними домінантами, вираженими в релігії, ідеології, мистецтві. Зважаючи на вищесказане, видається необхідним вказати на важливість ціннісної складової концепту

Реконструкція сутності й змісту національної безпеки та її правового виміру на різних етапах суспільно-правового розвитку, безперечно, є важливим і актуальним завданням правової, зокрема історико-правової, науки, оскільки дозволяє простежити не лише реальну динаміку, вектори й особливості руху політико- правової думки, а й сфокусувати дослідницьку увагу на потенційних можливостях еволюції поглядів на безпекову складову існування людської цивілізації. [1, с. 45–48]

Національна концептосфера містить наївну картину світу даної мови, що формує образну складову концептів, національну систему цінностей, що формує оцінну складову концептів, і певну суму інформації, необхідну для успішного спілкування в рамках даної культури. При дослідженні домінантних цінностей сучасної Німеччини, корисним видається взяти до уваги дані соціологічних досліджень. Згідно з опублікованим в інтернет-виданні Die Welt дослідженням щодо цінностей сучасної Німеччини, проведеним дослідницькою групою Wert Index у 2021 році, лідируючі сходинки посідають цінності, що відображають ставлення людини до природи, здоров'я, сім'ї, свободи, безпеки.

Тут слід згадати про теорію ціннісних орієнтацій. Протягом останніх років спостерігається підвищена увага до безпеки - люди прагнуть економічної стабільності та соціальної захищеності. Представлена робота зачіпає деякі аспекти вивчення лінгвокультурного концепту Sicherheit (безпека), що реалізується за допомогою прецедентних висловлювань у політичному медіа-дискурсі. Реалізація цього концепту диктується насамперед заклопотаністю електорату означеними проблемами і, як наслідок, прагненням політиків підвищити шанси своєї партії в конкурентній боротьбі. Прецедентні висловлювання виступають як інструмент передавання думки, а також апелюючи до вищезгаданих цінностей лінгвокультурної спільноти, оптимальним чином реалізують просвітницьку функцію. Аналіз словникової дефініції поняття Sicherheit в онлайн – словнику Duden дає змогу виявити такі актуальні компоненти: Sicherheit-

1. Zustand des Sicherseins, Geschütztseins vor Gefahr oder Schaden; höchstmögliches Freisein von Gefährdungen
2. Gewissheit, Bestimmtheit
3. das Freisein von Fehlern und Irrtümern; Zuverlässigkeit

Стан безпеки, захищеності від небезпеки та шкоди; максимальна відсутність загрози. 2. Визначеність і впевненість. 3. Відсутність помилок і помилок, надійність. [2, с. 129].

Як показують приклади, у кожному з висловлювань відображаються різні відтінки комплексу смислів, що містяться в цій лексемі. Цей концепт, реалізуючись у прецедентних висловлюваннях, часто фігурує в промовах відомих політиків, статтях

політичних оглядачів і політичних інтерв'ю. Спробуємо проілюструвати кожне з представлених лексичних значень.» Sicher ist sicher? Der Bundesinnenminister freut sich über die neue Kriminalstatistik: Fast ein Zehntel weniger Straftaten als noch im Vorjahr. Doch das passt nicht zum Sicherheitsgefühl vieler Bürger. Ein Gespräch über die Wahrnehmung von Bedrohung und Angst» [3].

Заголовок ставить під сумнів твердження федерального міністра внутрішніх справ Хорста Зеєхофера про зниження рівня злочинності в Німеччині. Керуючись статистичними даними, політик заявляє про підвищення рівня безпеки в країні, однак, як пише автор, громадяни не відчують поза небезпекою. Безпека, описувана автором статті, визначається як відчуття захищеності, відсутність кримінальної загрози. Трансформоване прецедентне висловлювання, винесене в заголовок статті, від самого початку налаштовує читача на скептичний лад. Пунктуаційна трансформація, додавання знака питання, придихає характер. Однак, у міру ознайомлення зі статтею стає зрозуміло, що автор ставить під сумнів відсутність загрози в країні. Вимога безпеки зачіпає соціальний аспект безпеки кожного громадянина. Безпека може виражатися як стійкість і надійність. Політичний центризм видається автору запорукою успішної політики, на підтвердження своєї точки зору автор цитує думку грецького філософа Аристотеля про важливість уникнення крайнощів для досягнення гармонії : «Wo liegt die politische Mitte, wofür steht sie? Ideengeschichtlich ist sie so alt wie die politische Theorie. Schon der griechische Philosoph Aristoteles grenzte die Mitte als Tugend von den Extremen ab: «Indes, wo es ein Zuviel und ein Zuwenig gibt, da gibt es auch das Mittlere» [4].

Відсутність політичної гармонії, на думку автора, є актуальною проблемою. Правлячі партії (SPD, FDP) виступають на різних полюсах. Переслідуючи свої цілі, політики, не в змозі зійтися в єдиній думці, забувають про важливість ухвалення компромісних рішень для досягнення стійких результатів у сферах політики та економіки. Одне зі значень поняття безпека - внутрішня гідність, ілюструється нижченаведеним прикладом. Прислів'я, згадане Гельмутом Колем в одній із промов після обрання на посаду бундесканцлера на адресу своїх критиків і суперників, означає непохитність перед зовнішніми обставинами, впевненість в

обраному шляху. «Unvergessen für uns Deutsche der Nachkriegszeit: «Ich bin ein Berliner!» (John F. Kennedy 1963). Und da war auch noch Helmut Kohl: «Die Hunde bellen, die Karawane zieht weiter» (1982) und: «Entscheidend ist, was hinten rauskommt» (1984). Unvergessen die «blühenden Landschaften». Zwei Worte nur und man sah den Garten Eden der deutschen Einheit förmlich vor sich liegen [5].

Поняття безпеки в умовах демократії нерозривно пов'язане з ідеєю свободи. Політики апелюють до названих цінностей, з метою вселити виборцям довіру і впевненість. Названі цінності є домінуючими в сучасному світі, часто зустрічаються у виступах політиків. Приклад подібного виступу наведено нижче: Horst Seehofer als bayerischer Ministerpräsident. Nach zehn Jahren im Amt ist das nun vorbei. Und er ist zufrieden mit sich und seiner Bilanz – gerade in Sachen Sicherheit. Horst Seehofer: «Die Sicherheitslage in Bayern ist die Beste in der Bundesrepublik Deutschland.» «Freiheit braucht Sicherheit.» «Und ohne Sicherheit gibt es keine Freiheit» [6].

Свобода та безпека - основні потреби людини, реалізація яких є обов'язком держави. Таким чином, на основі вищенаведених прикладів можна констатувати, що вербалізація концептів є важливою складовою політичного медіа-дискурсу. Одним із наочних засобів його реалізації є прецедентні висловлювання, які в устах політиків і журналістів, з одного боку, дають змогу сформулювати думку, а з іншого боку, апелюють до базових цінностей, виявляючи тим самим свою багатofункціональність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загуменна Ю. О. Концептуалізація феномену національної безпеки в теоретико-правовій науці: особливості сучасної методології. Форум права. 2021. №1. С. 37–55. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4486522>.
2. Duden Verlag: Bibliographisches Institut GmbH. 2010. 4. aktualisierte und erweiterte Auflage.
3. Detektor.fm. Available at: <https://detektor.fm>
4. Die Zeit. Available at: <https://www.zeit.de/index>
5. Die Welt. Available at: <https://www.welt.de>
6. WDR. Available at: <https://www1.wdr.d>

Оксана Литвинко

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

СУТНІСТЬ КОНЦЕПТУ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі важливе місце посідають проблеми вивчення концепту безпеки у різних типах її проявів. Слід зазначити, що досліджуючи багатогранність безпеки, необхідно приділити увагу її соціальному компоненту. Проблеми соціального вектору є ґрунтовною системною базою сучасного суспільного розвитку та удосконалення. На часі існує загроза соціальній безпеці, з огляду на це, вивчення концепту соціальної безпеки є вельми актуальним для сучасної науки. На додаток, соціальне поле корелює майже з усіма аспектами життя людини. Потреба в безпеці – одна з базових потреб людини, яка посідає друге місце після фізіологічних, отже, діяльність, спрямована на забезпечення безпеки, є необхідною складовою життєдіяльності людини.

Багато сучасних досліджень присвячено теоретичним проблемам вивчення концепту соціальної безпеки (Білоус І. [1], Бобир Ю. [2], Линдюк С. [3], Лисенко Ю. [4] та ін.). У роботах висвітлено різні погляди щодо визначення дефініції соціальної безпеки, досліджено різноманітні аспекти її суті, підходи до розуміння концепту соціальної безпеки, аналіз генези його становлення. Слід зауважити, що різнопланові тлумачення змісту соціальної безпеки віддзеркалюють певну невизначеність її суті.

На підґрунті вивчення дефініцій провідних вчених, визначаємо соціальну безпеку як суцільну систему взаємозалежних компонентів, яка побудована на кореляції соціальної системи і середовища з метою профілактики негативних впливів соціальних ризиків та зменшення рівня небезпек, а також збереження від загроз соціального характеру людей, держави, сучасного суспільства та їх цінностей, потреб та соціальних інтересів.

Виокремлено два напрями досліджень концепту « соціальна безпека »: перший вивчає суб'єктивну конструкцію та захист ідентичності, другий розвивається відповідно до об'єктивної онтології, зосереджений на потенційних загрозах ззовні та

важливості захисту соціальних систем, що підтримують життєдіяльність [3, с.107]. Поєднуючи різні підходи, слід зауважити, що соціальна безпека насамперед забезпечує захищеність суспільства від різноманітних загроз. Її компоненти у цілому інтегрують усі сфери життєдіяльності людини як члена суспільства – соціальну, економічну та природно-екологічну, що репрезентує загальну сферу діяльності суспільства. Отже соціальна безпека за своїми наявними компонентами віддзеркалює структуру сталого розвитку суспільства та обумовлює взаємодію факторів впливу на певні процеси.

Соціальна безпека реалізується в результаті трансформації суспільних, зокрема соціальних взаємовідносин. Без розгалужених соціальних кореляцій не може бути гарантії соціальної безпеки людини та суспільства. Вона значною мірою впливає на розвиненість та зрілість процесів соціального розвитку.

Систему соціальної безпеки доцільно відокремити від інших підсистем на підґрунті того, що вона завжди є інтеграцією матеріального та ідеального, об'єктивного і суб'єктивного, стихійного й планомірного, випадкового і закономірного. Це пов'язане з тим, що в суспільстві, на відміну від природи, діють люди, наділені свідомістю і волею, їх вчинки завжди цілеспрямовані [3, с.105].

Соціальна безпека має забезпечити гідний рівень життя населення. Це стан захищеності соціальних інтересів людини, громадянина в поєднанні з інтересами всього суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз національним інтересам у соціальній сфері, за якого забезпечуються громадянські права для усіх членів суспільства, стабільне економічне становище населення, вільний та всебічний розвиток особистості та збереження в суспільстві соціального миру.

Соціальна безпека держави має велике значення для забезпечення національної безпеки. Від неї залежить розвиток суспільних процесів. З огляду на те, що метою гарантування національної безпеки є створення й підтримка такого соціального становища країни, яке б могло забезпечити сприятливі умови для розвитку людини, удосконалення суспільства і держави, а соціальної безпеки – спроможність держави забезпечити стабільний економічний стан населення та вільний розвиток особистості,

то соціальну безпеку можна вважати однією з ключових компонентів національної безпеки.

Таким чином проведення дослідження дало змогу об'єктивувати підходи науковців у сфері вивчення концепту соціальної безпеки, зокрема в частині трактування цього поняття, а також запропонувати його дефініцію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білоус І. І. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955>.
2. Бобир Ю. Безпековий дискурс у соціолінгвістичній парадигмі. *Studia Linguistica*, 2021. Вип. 18. С. 24–38.
3. Линдюк С. Теоретичні інтерпретації концепту « соціальна безпека » в українському науковому дискурсі. *Науковий вісник:Державне управління*, 2022. Вип. 1 (11). С. 92–113.
4. Лисенко Ю. Соціальна безпека: виклики в умовах політичної нестабільності українського суспільства. *Науковий журнал « Політикус »* , 2022. Вип. 6. С. 24–28.

Юлія Щербина

старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

Перехід до інформатизованого суспільства, перш за все, полягає у загальнодержавному процесі інформатизації, що включає медіатизацію (зростання якості інформації й інформативна спрямованість суспільного розвитку). Сучасні інформаційні технології стрімко розвиваються, формується нова інформаційна культура, що в свою чергу зумовлює різке зростання ролі інформаційних технологій в сфері освіти. Для закладів вищої освіти однією із проблем організації інформаційної безпеки у системі електронного навчання є той факт, що значна частина студентів на досить високому рівні володіють технічними пристроями, але не зовсім добре дотримуються правил інформаційної безпеки.

Проблемам інформаційної безпеки присвячені дослідження І. Арістова, А.Гальчинського, Я. Жаліло, М.Роуз, Е. Тофлера та ін. На основі їх досліджень можна говорити про чотири загальні категорії ризику, з якими учасники освітнього процесу стикаються постійно [2]:

- 1) ризик, пов'язаний із вмістом матеріалів, які представлені в Інтернеті. Ідеться про доступ до нелегальної інформації, яка завдає шкоди здоров'ю та розвитку молоді;
- 2) ризик, пов'язаний із небажаними контактами. За допомогою соціальних мереж, а також беручи участь у дискусіях (чати, форуми тощо) можна завести небажані знайомства. Молодь в соціальних мережах стає об'єктом пропаганди та маніпуляцій, як наслідок, піддається радикалізації й екстремістським нахилам, може навіть бути залучена до терористичної діяльності;
- 3) комерційний ризик, пов'язаний із нелегальним скачуванням контенту, з іграми, рекламою;
- 4) ризик, пов'язаний із використанням персональних даних. Молодь часто легко надає особисту інформацію про себе, членів своєї родини та своє оточення.

Завданням навчального закладу є організація безпечного електронного інформаційно-освітнього середовища для безперервності навчального процесу та забезпечення якісної освіти. Системи для керування дистанційним навчанням або цифрові інструменти, які використовуються для цього, мають бути доступними і захищеними. Необхідно забезпечити дотримання вимог чинного законодавства щодо нерозголошення персональних даних учасників освітнього процесу. В Україні відповідно до вимог Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних 1 червня 2010 р. було ухвалено Закон України «Про захист персональних даних» [3]. Даним нормативно-правовим актом передбачено комплекс заходів із захисту приватної інформації та зазначено відповідальність за її неправомірне поширення. Для унеможливлення несанкціонованих входів користувачів, які не є членами групи навчання під час онлайн-конференцій, необхідно надавати посилання-запрошення тільки в закриті групи спілкування. Для приєднання учасників відеоконференцій, тестування, різних типів опитування посилання слід відправляти на електронну

пошту респондентів для ідентифікації учасників. За можливості запитувати електронні адреси при проведенні тестування. Викладачі повинні користуватись такими цифровими інструментами, що надають їм можливість модерувати освітній процес (керування мікрофонами учасників відеозустрічей, трансляціями екранів, вилученні з конференції учасників). В освітньому процесі використовувати лише перевірені та апробовані електронні освітні ресурси. Формувати у всіх учасників освітнього процесу культуру дотримання академічної доброчесності:

- для вчителів: декларації про дотримання принципів академічної доброчесності; створення бібліотек (медіатек) електронних освітніх ресурсів; перевірка на плагіат перед публікацією;
- для студентів: залучення до дослідницької пошукової діяльності, заохочення і стимулювання самостійної роботи, завдання на розвиток критичного мислення, само оцінювання, рефлексії тощо.

Викладачі, які хочуть, щоб як онлайн формат навчання для здобувачів освіти був ефективним та безпечним з погляду використання технологій, мусять постійно підвищувати свої цифрові компетентності й бути прикладом, як доречно поводитися в цифровому середовищі. Слід пам'ятати, що дії викладача та слова в Інтернеті можуть вплинути на його онлайн-репутацію, а також на репутацію навчального закладу. Як користувач Інтернету, викладач залишає свій цифровий слід – адже різні сайти, соціальні мережі, платформи, відповідно до своїх політик, збирають дані про онлайн-активність. Перевіряйте інформацію, яку поширюєте в соціальних мережах. Перед тим як опублікувати інформацію, подумайте, хто може її побачити.

Таким чином, побудова будь-якої моделі електронної освіти має передбачати особливості конструювання форм і способів встановлення системи інформаційної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голубєв В.О. Інформаційна безпека: проблема боротьби зі злочинами у сфері використання комп'ютерних технологій. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 252с.
2. Малик Я. Інформаційна безпека України: стан та перспективи розвитку. Ефективність державного управління. 2015. Вип. 44. С. 13–20.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.: Закон України від 9 січня 2007 р. №537–V.

Тетяна Рідель

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

HOW TO ENSURE A SAFE, COLLABORATIVE AND RESPECTFUL ONLINE LEARNING ENVIRONMENT

Online learning can offer many benefits for teachers and students, such as flexibility, accessibility, and diversity. However, it also poses some challenges, such as ensuring a safe and respectful online learning environment. In this article, you will learn some tips and strategies to create and maintain a positive and productive online learning community.

Building a safe and collaborative class environment can be the difference between a student excelling and a student struggling.

It won't happen overnight, or in one lesson, but a safe and collaborative class can be nurtured and developed consistently over time. Some students feel comfortable contributing and interacting with their peers from the beginning, but for some, interacting takes time. Achieving comfort with class interaction is well worth the time and effort required to overcome apprehension.

To feel safe and comfortable collaborating, instructors must ensure students grasp the objective and learning goals of each project. These aspects may need to be presented in multiple ways to connect to the diverse learning needs of students. This could mean sharing assignment instructions through written form, rubric, and orally during the in-class time. When students are connected to and reflect on the purpose and objective of the activity, they have a chance to participate in their own unique manner [3].

One of the most important factors in building this positive environment, whether online or in person, is trust. When students trust each other, they are more willing to share information and solutions. They will also be more engaged when working as a team.

Trust must be developed by both the professor and by the students themselves. This means removing assessment bias, valuing all feedback, questions and opinions, providing opportunities for students to share their unique perspectives and provide meaningful feedback that demonstrates care and concern for students' academic success and personal well-being.

Technical difficulties are unavoidable in a digital world. There are few things more frustrating than the wi-fi going down mid-sentence or in the middle of a lesson or group work session. That being said, it is important to approach the digital classroom with an understanding of these types of challenges so that students do not have added stress for elements out of their control [1].

It is also important to realize students differ in terms of the technology and workspace they have available to them. It's important to address this early on in a supportive way, so students know their work quality and classroom interactions are what is most important and not the type of monitor or computer they are using [4].

Students in an online learning environment often have varying struggles and competing commitments outside of the course. Some students have moved out for the first time, some are working part-time jobs, and others are balancing a full degree with family obligations at home [5]. Whatever is going on, these unique experiences are a great opportunity to infuse diverse thoughts and opinions into course material.

It is common for students to feel less connected to their classmates and the course material through digital learning, however, there are ways to remedy this. Instructors should make it clear early on what they expect from their students in terms of participation and involvement. In addition to setting the expectations, it is important to explain why participation and engagement in the course material are necessary to get the most out of the course.

Rather than focusing on the limitations of online learning, acknowledge the challenges and reflect on the gains from this type of virtual environment, including developing a skillset with virtual programs, and preparing for a work environment students may experience after graduation. Online learning also allows flexibility for students, and in many cases, it can bring individuals together from a wider geographic area [6].

Peer assessment and peer learning is an effective way to build trust in a safe and collaborative class environment. Teachers feature, including anonymous peer assessment, team-based learning, and class discussion address these concerns and help engage students in their learning while developing the ever-important soft skills and critical thinking skills.

Establish clear expectations and guidelines. One of the first steps to ensure a safe and respectful online learning environment is to establish clear expectations and guidelines for online communication and behavior. You can do this by creating a code of conduct, a netiquette policy, or a digital citizenship agreement that outlines the rules and norms for online interactions. You can also involve your students in co-creating these documents and have them sign or acknowledge them. Make sure to communicate these expectations and guidelines frequently and consistently, and to model them yourself.

Encourage dialogue. Promote debate and inquiry in class, across different mediums. This can include written discussion boards, public speaking opportunities, small group live discussion and peer feedback. It is through open and honest dialogue students can engage more deeply with course material and expand their worldview through conversation with their peers. Whether through anonymous and bias-free peer assessment or through open discussion, instructors should foster open and constructive dialogue.

Provide feedback and support. Another way to ensure a safe and respectful online learning environment is to provide feedback and support to your students. Feedback is essential for online learning, as it helps students monitor their progress, identify their strengths and weaknesses, and improve their performance. You can provide feedback through various channels, such as emails, chats, video calls, or online tools. Support is also important for online learning, as it helps students feel connected, motivated, and valued. You can provide support by creating a sense of presence, showing empathy and care, and offering resources and assistance.

Bias-free assessment. While we may be well-intentioned, it can be difficult to omit our personal biases from our work, our conversations. Assessment bias can occur with the type of assignment, how the assignment is asked, and the examples provided in the assignment. Assessment can also occur through the professor or peer interactions. One effective way to address assessment bias is to incorporate anonymous peer assessment. When students provide feedback to each other without knowing whose work they have in front of them, they are more likely to focus on providing critical and motivational feedback. Additionally, students will feel more comfortable providing genuine assessments to their peers when they know it is anonymous.

Foster collaboration and engagement. Another way to ensure a safe and respectful online learning environment is to foster collaboration and engagement among your students. Collaboration and engagement can enhance online learning, as they promote social interaction, peer learning, and active participation. You can foster collaboration and engagement by designing interactive and meaningful activities, such as group projects, discussions, or games. You can also use online tools and platforms, such as forums, blogs, or wikis, to facilitate online collaboration and engagement.

Incorporate opportunities for inquiry. Inquiry-based learning not only is a powerful learning strategy, but it is an effective way to engage students and demonstrate appreciation and value for students' individual interests and perspectives. By providing freedom and agency over what and how students demonstrate their knowledge, students will feel empowered to incorporate their unique perspectives, and opinions. This not only leads to a more welcoming and safe class environment, but it can expand the learning for the entire class when they have exposure to diverse viewpoints.

Monitor and intervene. One more way to ensure a safe and respectful online learning environment is to monitor and intervene when necessary. Monitoring and intervening can prevent or address online issues, such as cyberbullying, cheating, or plagiarism. You can monitor online activities by using analytics, logs, or reports, or by observing online interactions. You can intervene by contacting the students involved, providing guidance or feedback, or enforcing consequences.

Conduct regular check-ins and in a variety of ways. It is critical instructors check in on their students to understand how they are doing, and what challenges may be occurring. Check-ins help students understand their instructor cares and appreciates their input. Not every student will be willing to share feedback in a class or 1:1 setting, so it's important to provide different ways to receive the feedback. For example, emails, surveys, scheduled meetings, and class discussions can all be used to conduct check-ins [2].

Promote diversity and inclusion. Additional way to ensure a safe and respectful online learning environment is to promote diversity and inclusion among your students. Diversity and inclusion can enrich online learning, as they expose students to different perspectives, cultures, and

backgrounds. You can promote diversity and inclusion by acknowledging and celebrating diversity, creating a culture of respect and tolerance, and providing opportunities for cross-cultural communication and learning.

Evaluate and improve. Last but not the least way to ensure a safe and respectful online learning environment is to evaluate and improve your online teaching practices. Evaluating and improving can help you identify what works and what doesn't, and how to enhance your online learning environment. You can evaluate and improve by collecting feedback from your students, reflecting on your own experiences, or seeking professional development or peer support.

Conclusion. Safe learning spaces empower students to reach their full potential. They encourage students to step out of their comfort zone and take a leadership role in their own learning.

As humans, when we look back at our most memorable learning and life moments, we gravitate to the feelings and emotions those moments evoked and not on the experiences themselves. With this in mind, it is critical our learning environments allow students to approach course material and interactions in a positive, safe, respectful and collaborative way.

Professors should help facilitate peer assessment and peer learning with these exact principles in mind. They have to increase student engagement, develop critical thinking and soft skills, and enable students to take more control over their learning.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Campo C.* Collaborative School Cultures: How Principals Make. A Difference. School Organization, 13(2), 1993. P. 119-127. <https://doi.org/10.1080/0260136930130202>
2. *Colin R.* Small School Collaborative Working. FORUM, 45(2), 2003. P. 64-66. DOI: 10.2304/forum.2003.45.2.8
3. *Curtis D., Lawson M.* Exploring Collaborative Online Learning. Online Learning, 5(1). 2019. <https://doi.org/10.24059/olj.v5i1.1885>
4. *Dytham S.* A framework of postgraduate collaboration: post graduate collaborative space in a UK university. Studies in Higher Education, 44(3), 2017. P. 446-458. <https://doi.org/10.1080/03075079.2017.1371688>
5. *Kumi-Yeboah A.* Designing Cross-Cultural Collaborative Online Learning Framework for Online Instructors. Online Learning, 22(4), 2018. <https://doi.org/10.24059/olj.v22i4.1520>
6. *Oliveira A., Pereira P., Jassabi, J.* Collaborative Safe Escape in Digital Transformation. Collaborative Networks and Digital Transformation, 598(2020), 2019. P. 431-444. DOI: 10.1007/978-3-030-62412-5_14

Ольга Тамаркіна

*Доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м.Суми Україна*

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СТУДЕНТІВ ЗВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Потреба у безпеці, як відомо, є базовою в ієрархії потреб сфери людини, без часткового задоволення якої неможливо досягнути самореалізації.

Психологічна безпека студентів під час воєнного стану є надзвичайно важливою, оскільки воєнні події можуть викликати стрес, тривогу та інші негативні емоції, які впливають на їхнє психічне і фізичне здоров'я.

Освітнє середовище – це складна організована система, в рамках якої вирішуються не тільки освітні завдання, а й відбувається соціалізація та психологічний розвиток особистості.

Після початку повномасштабної російсько-української війни перед системою освіти постали нові виклики. Викладачам потрібно не лише впоратися із власними емоціями та переживаннями, а ще й – продовжити викладати та підтримувати студентів у час війни.

Отже, на нашу думку, існують деякі поради щодо забезпечення психологічної безпеки студентів під час воєнного стану:

- *Інформування та освіта:* надання студентам достовірної інформації щодо ситуації в країні, можливі ризики та заходи безпеки. Це може зменшити невпевненість та побоювання.
- *Психологічна підтримка:* Забезпечення доступу до психологічної підтримки та консультацій. Університетські психологи та консультанти можуть допомогти студентам впоратися зі стресом та тривогою.
- *Створення безпечних просторів:* Створення безпечних місць для навчання та життя студентів. Це може включати в себе контроль за доступом до університетських приміщень та забезпечення безпеки на території студмістечка.
- *Соціальна підтримка:* Зберігання зв'язку, якщо самі маєте таку можливість, з родинами студентів, щоб вони знали, що їхні діти у безпеці. Спробуйте організувати заходи для зміцнення спільноти та взаємодії між студентами.

- *Фізична активність та релаксація:* Заохочуйте студентів займатися фізичною активністю, яка може допомогти розслабитися та зменшити стрес. Також можна рекомендувати техніки релаксації: йога та медитація; техніку саморегуляції: дихальні вправи та методи релаксації. Такі вправи можуть допомогти їм керувати своїми емоціями у стресових ситуаціях.
- *Підтримка у навчанні:* Розгляньте можливість гнучкості у навчанні, наприклад, дистанційна освіта або зміна графіку занять, щоб студентам було легше впоратися з навчанням під час неспокійних часів.
- *Соціальна участь:* Спробуйте створити можливості для студентів брати участь у громадських заходах та проектах. Активна участь у спільноті може допомогти відволіктися від стресу та збільшити відчуття контролю над ситуацією.
- *Звертання до релігійних чи духовних ресурсів:* Для багатьох людей віру та духовність можуть бути джерелом сили та підтримки у важкі часи. Забезпечте доступ до релігійних чи духовних лідерів для тих, хто цього бажає.

З'ясовано, що розв'язання зазначеної проблеми під час воєнного стану потребує ґрунтовних знань щодо таких чинників ризику, як загрози під час навчання й небезпеки, які можуть мати руйнівний вплив на нервову систему та психіку студентів. Забезпечення психологічної безпеки під час воєнного стану вимагає комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін, включаючи університетські влади, психологів, викладачів та студентів самостійно.

Олексій Курінний

*Ст.викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
М. Суми, Україна*

ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

При описанні процесів, які відбуваються в Україні в науковій, освітній, економічній, правовій галузях, використовуємо твердження «Україна- правова держава» як аксіому. Правова держава це держава, діяльність якої базується на верховенстві права. Головний правовий документ в країні це конституція. Розглядаючи поняття «безпека» потрібно звернутися до Конституції України та з'ясувати, яким чином там тлумачиться поняття «безпека» і які статті, забезпечують реалізацію цього поняття. Державний стандарт України 2293-99 визначає термін «безпека» як стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди. Людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека визнаються у Конституції України найвищою соціальною цінністю (ч. 1 ст. 3). [1: У Конституції України найважливішими функціями держави визначено захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки (ст. 17), обов'язок держави – забезпечення екологічної безпеки (ст. 16).

Наявність безпеки дозволяє суспільству зберігати та примножувати свої базові цінності, бути необхідною передумовою прогресивного суспільного розвитку. Безпека є умовою збереження та накопичення таких цінностей, як добробут, сталий розвиток, мир тощо.

Розглядаючи питання безпеки в контексті освіти та науки, ми повинні звернутися до статті 53 Конституції України, яка каже: «Кожен має право на освіту». [1] Зрозуміло, що здобувачі цієї освіти мають право її отримувати безпечно. В умовах війни, яка зараз точиться на теренах України це питання набуває більшої актуальності. Здобувачі вищої освіти в Україні також мають право на здобуття вищої освіти в безпечних умовах. Забезпечити ці безпечні умови це завдання Міністерства освіти і науки України в

цілому та певного конкретного ВНЗ. В цифровий вік на допомогу можуть прийти цифрові освітні технології, які вже певний час широко використовуються в освітньому процесі України. З цього приводу концепція змішаного навчання здається найбільш вдалим рішенням проблеми безпеки здобувачів вищої освіти під час навчального процесу, оскільки вона задіює як традиційне навчання в аудиторії, так і більше сучасне он-лайн навчання.

Змішане навчання представлене у декількох моделях:

- ротаційна модель
- гнучка модель
- модель самостійного змішування
- поглиблена віртуальна модель [2]

У свою чергу ротаційна модель передбачає існування деяких моделей. Ротація за станціями, ротація за лабораторіями, перевернутий клас та індивідуальна ротація – це всі підвиди ротаційної моделі.

Перевага ротаційної моделі полягає в тому, що вона включає в себе як он-лайн, так і оф-лайн навчання, чергуючи їх у певній послідовності [3]. Таким чином, здобувачі освіти не втрачатимуть якості підготовки і матимуть змогу проходити складні теми з викладачем аудиторно, в той же час не нехтуючи власною безпекою при виникненні загрозливих ситуацій переходити на он-лайн навчання. При викладанні лекційних предметів в ВНЗ України доцільно використовувати поглиблену віртуальну модель, де в он-лайн режим переходять не один, а всі предмети і де відсоткову частку он-лайн і оф-лайн навчання може коригувати викладач та адміністрація вузу.

При вивченні практичних дисциплін найбільш простою у реалізації виглядає «модель перевернутий клас», де в онлайн форматі опрацьовується новий теоретичний матеріал, а аудиторно закріплюють вивчене та актуалізують отримані знання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Змішане навчання : [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%88%D0%B0%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F

3. Hoppe HU, Joiner R, Milrad M, et al. (2003) Guest editorial: Wireless and mobile technologies in education. *Journal of Computer Assisted Learning* 19(3): 255–259.

Ганна Циганок

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет*

Тетяна Ключкова

*доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ КОНЦЕПТУ БЕЗПЕКА

Сьогодні наша країна продовжує створювати своє європейське обличчя, шляхом тяжкої кровопролитної боротьби за такі цінності, як: відповідальність, свобода, справедливість, рівність, солідарність та гідність. Враховуючи це, в Україні повинен відбуватися процес змін, що повинен полягати у формуванні та реалізації державної політики відповідно до загальноєвропейських вимог з метою забезпечення повноправного входження до кола європейських цивілізованих країн, з якими нас об'єднують європейська ідентичність, історія, географія та культура.

Широке використання терміна «безпека» у повсякденному житті та наукових колах сьогодення, особливо зважаючи на військовий стан та агресію Росії щодо нашої країни, а також визначення досліджуваного феномена залишається мінливим і суперечливим. Саме тому виникає потреба виокремлення узагальнюючого базового поняття стосовно концепту безпека. Водночас, наголосимо на необхідності розрізняти термінологічне поле (концептуально значуще вживання терміна) і звичайну розумову редукцію. Існують побутові поняття, такі, що переходять у розряд наукових конструктів через відповідну процедуру уточнення, що не змінює їхньої номінації. Відповідно це спричиняє певні проблеми їхнього осмислення, зокрема, ілюзію знайомого слова. Заглибившись у дослідження цього питання, приходимо до розуміння того, що визначення поняття, номінованого як «безпека»,

поєднує у собі три взаємодоповнюючих семантичних компонента, кожен з яких може бути по-різному актуалізований у різних контекстах. Сучасні науковці досить пильну увагу звертають на вивчення цього феномена, а особливо фахівці філософських, економічних і технічних наук, а також юриспруденції. Стосовно лінгвістики ситуація більш досліджена. Адже існує достатня кількість наукових статей, що витлумачують поняття «безпека». Проте з точки зору порівняльного аналізу етимологічних, компонентних і семантичних особливостей цей термін ґрунтовно не вивчався.

У філософському контексті, термін «безпека» розглядають як основну складову буття, світогляду, систему поглядів людини на цей феномен і його місце в ньому, людини у процесі її життєдіяльності. Можемо прийняти це визначення як основне, оскільки філософія є основою усіх наук, вона формує світосприйняття і світогляд індивідуума. Проблему збереження людства, з філософської точки зору, розглядають у всьому різноманітті його існування, у структурах буття. На думку американських науковців, визначення терміну «безпека» полягає у вивченні безпеки як стану – стану буття без загрози або шкоди (Dan Caldwell, Robert E. Williams, Jr.). Отже, осмислення суті питання базується на розумінні природи, структур, сенсів і цінностей існування індивідуума. І мова йде не лише про фізичне виживання, а й про збереження цілісності людської сутності. Більшість науковців приймають за основу діяльнісний і аксіологічний підходи щодо поняття безпека. Отже, це прийнятна на певному етапі соціально-економічного розвитку ступінь захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави, світового співтовариства від наслідків і загроз, які обумовлені негативними факторами. Поняття «безпека» є важливим показником і регулятором життєдіяльності людини, а також результативності суспільного управління, яке характеризується специфічними рисами на різних рівнях організації соціуму.

Дослідження взаємозв'язку філософських питань буття і безпеки людського існування стає можливим при метафізичному розгляді парадигми екзистенціальної безпеки, яке базується на кореляції сутності безпеки зі смислами людського буття. Екзистенціалісти закликають людство переглянути і перетворити системи мислення, людських взаємин і умов життєдіяльності, і

лише за умови виконання цього вбачають можливості вирішення проблем безпеки та збереження людського існування. Першими до екзистенціалізму у своїх працях звернулись данський філософ Серен К'єркегор та німецький філософ Фрідріх Ніцше. У XX ст. екзистенціалізм розвивався в працях німецьких (Мартін Гайдеггер, Карл Ясперс) та французьких (Габріель-Оноре Марсель, Альбер Камю, Жан-Поль Сартр) філософів та письменників. Екзистенціалізм підкреслює, що людина відповідає за свої дії лише тоді, коли діє вільно, має свободу волі, вибору і засобів їхньої реалізації. Формами прояву людської свободи є творчість, ризик, пошук сенсу життя, гра та ін. Когнітивна парадигма екзистенціальної безпеки є сукупністю ідей та методологічних підходів, відповідно до яких, вибудовується інтегральне знання про загрози людському існуванню та шляхи їх подолання.

Філософський контекст концепту безпека дає можливість зрозуміти, що головною цінністю у суспільстві була, є і залишається людина – її життя, діяльність, творчість. На наш погляд потрібно, щоб в суспільній та індивідуальній свідомості українців відбувалася трансформація традиційних ціннісних норм, витіснення їх новими. Саме тому сучасні науковці мають займатися вивченням фундаментального компоненту європейських цінностей – концепту безпека у його діахронічному та міжкультурному розвитку, розширенням сучасних міждисциплінарних знань про цей феномен та розуміння ролі, яку відіграє безпека на розвиток когнітивних здібностей молоді зокрема та міжкультурний освітній простір загалом.

Аліна Волкова

*завідувачка кафедри соціальної фармації, к.фарм.н., доцент
Національний фармацевтичний університет
м. Харків, Україна*

Ольга Овакімян

*к.соціол.н., доцент ЗВО кафедри соціальної фармації
Національний фармацевтичний університет
м. Харків, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ФАРМАЦЕВТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Серед всіх особливостей поведінки людей не можна не звертати увагу, що в моменти хвилювання за власне життя, добробут чи втрату свободи більшість людей починають замислюватися про безпеку та захист своїх інтересів. Зовнішні загрози здебільшого посилюють переживання людей, формують невпевненість в майбутньому, в тому числі, по відношенню до виконання професійних обов'язків. Дійсно, війна як і будь-яка зовнішня небезпека, є фактором безпосереднього впливу на сферу праці людини, наслідки такого впливу корелюють з працездатністю, продуктивністю та досягненням КРІ показників в роботі.

Відповідно до концепції А. Маслоу саме потреба в безпеці є однією з базових потреб людей. Рівень задоволення даної потреби визначає і ступінь задоволення потреб більш високого рівня ієрархії: у приналежності, самоповазі та самоактуалізації. Інтерпретація «безпеки» з позиції А. Маслоу має різні прояви: відчуття стабільності, захищеності, свободи від страху, тривоги та хаосу, потреба в порядку, законі тощо.

Проблема психологічної безпеки аналізується з різних позицій. По-перше, як суто індивідуально-психологічна проблема. При цьому має місце розгляд психічних станів людини та прояву її особистісних характеристик. По-друге, психологічна безпека розглядається як соціальний феномен. Дослідження психологічної безпеки базується на аналізі сфер суспільного життя, а саме економічних, політичних, соціальних, культурних питань. По-третє, як безпека корпоративного (професійного) середовища. В сучасних організаціях фактор психологічної безпеки має величезну вагу в збереженні

психологічної стійкості як окремого співробітника, так і команди в цілому. Саме психологічна безпека співробітників, на наш погляд, відіграє важливу роль в ефективності роботи та виступає одним з елементів професійного вигорання.

У різні періоди трудової діяльності людини має місце таке розповсюджене і небезпечне явище як «професійне вигорання». Офіційної статистики щодо його поширення немає, але дослідники наголошують про те, що такий синдром є наявним у 20-30% українців. Проблема набула ще більшої актуальності коли про професійне вигорання заговорили як про хворобу, яка є наслідком хронічного стресу на роботі, в тому числі, через відчуття емоційної виснаженості та психологічної небезпеки. За ініціативою Всесвітньої організації охорони здоров'я професійне вигорання у 2019 році внесено до Міжнародної класифікації хвороб (МКХ).

Особливо гостро проблема професійного вигорання відображається на роботі тих фахівців, хто працює в системі «людина-людина». До них по праву відносяться фахівці фармації. В умовах воєнного стану більшість фармацевтів працює в ситуації психологічного перенавантаження та емоційного виснаження. Ми припускаємо, що синдром професійного вигорання є наслідком відчуття психологічної небезпеки аптечного персоналу.

Ми вважаємо, що сучасні умови роботи фармацевтів спонукають до розгляду поняття «професійне вигорання» через такі українські еквіваленти як «емоційне виснаження», «відчуття психологічної небезпеки».

Емоційне виснаження розглядається як одна з основних складових «професійного вигорання» та характеризується зниженим емоційним фоном, байдужістю або емоційним перенасиченням.

Психологічна безпека як елемент професійного вигорання поєднує мотиваційні, когнітивні, емоційні та поведінкові складові роботи фармацевта. Їх прояв забезпечує стійкість фармацевта до факторів внутрішнього (корпоративного) середовища організації (взаємодія з керівництвом, колегами), оптимальний рівень взаємодії з зовнішніми стейкхолдерами (відвідувачами аптеки, медичними представниками тощо). Психологічна небезпека характеризується надмірною збудженістю та відчуттям страху.

У листопаді 2022 року нами проведено прикладне дослідження щодо визначення загального рівня «вигорання» у фармацевтів, як представників особливої групи професій «людина-людина» (n=155, опитування). Для відбору учасників застосована методика «снігова куля» за критеріями: наявність освіти за ОПП «Фармація, промислова фармація» та досвіду роботи за фахом.

За результатами опитування встановлено, що більшість учасників мають проблеми з емоційним виснаженням (середній бал емоційного виснаження склав 5,3 бали з 6 можливих) та нестійкий (граничний) рівень психологічної безпеки.

Отже, безпека як системне явище має досліджуватися на різних рівнях і фахівцями різних галузей знань. Нами робиться акцент на тому, що формування відчуття психологічної безпеки фармацевтів є запорукою успіху професійної діяльності та на високому рівні забезпечує здатність фахівця використовувати зовнішні умови для власного розвитку. Виходячи з того, що фахівці сфери «людина-людина» сплачують «зависоку ціну» за «досягнення» і в особистому, і в професійному житті, коригуючі дії з боку керівництва повинні бути спрямовані на формування у співробітників відчуття емоційного комфорту, тобто відчуття психологічної безпеки.

Поняття «безпека» в науковому та міжкультурному вітчизняному (українському) та європейському дискурсах. ЗБІРНИК
Матеріалів Всеукраїнського соціолінгвістичного семінару. 30 жовтня 2023 року, м. Суми. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2023. – 97 с.

ISBN 978-617-8095-36-9 (PDF)

© Колектив авторів, 2023

© ФОП Цьома С.П.. 2023

Наукове видання

**ПОНЯТТЯ «БЕЗПЕКА»
В НАУКОВОМУ ТА МІЖКУЛЬТУРНОМУ
ВІТЧИЗНЯНОМУ (УКРАЇНСЬКОМУ)
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ДИСКУРСАХ**

ЗБІРНИК

Матеріалів Всеукраїнського соціолінгвістичного семінару

30 жовтня 2023 року, м. Суми

Комп'ютерна верстка С.П.Цьома

Підп. до друку 30.09.2023 р.

Формат 60х84/16. Гарнітура Cambria.

Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 5,64.

Ум. фарб.-відб. 5,64. Обл.-вид. арк. 4,82.

Тираж 100 пр. Вид. №63.

Видавець і виготовлювач:

ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.

Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.